

BUREAUS VOOR ONTMOETING MET MOSLIMS

Rooms Katholieke Kerk in Nederland: Berry van Oers

Postbus 13049, 3507 LA UTRECHT. Tel. (+31)030-2326936

Rooms Katholieke Kerk in België: Simon Lambregs, pr.

Kerkpad 3 3665 As tel.089/65.70.61

Protestantse Kerk in Nederland: Jan Post-Hospers

Postbus 8506, 3503 RM Utrecht Tel. (+31) 030-8801880

REDACTIE:

Ton Crijnen

Hans Haafkens

Simon Lambregs

Nico Landman

Berry van Oers (kernredactie)

Piet Reesink (eindredactie)

Gé Spielman

Esther Struikmans (kernredactie)

Marianne Vorthoren

Abonnementen 2009 : (4 nummers, 200 bl.)

Binnenland: 17,20 € (2010 17,90 euro)

Buitenland : 20,50 € (2010 21,80 euro)

Losse nrs. : 5,50 € **plus** portokosten

abonnementen@rkk.nl

Abonnementen worden telkens verlengd met het volgend kalenderjaar als opzegging niet heeft plaatsgevonden. Opzegging dient in het voorgaande jaar vóór 1 november schriftelijk te zijn geschied.

E-mail: berryvo@rkk.nl

Lay-out : P. Reesink

Advertentietarieven op aanvraag.

Uitgever, redactie en administratie:

Biltstraat 121, Postbus 13049, 3507 LA UTRECHT.

Tel. (+31) 030-2326936

Fax: (+31) 030-2307097

Voor het overnemen van artikelen is toestemming van de uitgever nodig

Dit nummer gaat over studentenverenigingen, vooral islamitische studentenverenigingen, ook al willen sommige die naam niet dragen. De meeste zijn vooral intercultureel en sociaal geëngageerd. Sommige streven naar een landelijke uitstraling. Na een opsomming van de belangrijkste verenigingen met een beschrijving die ze van zichzelf geven, volgen er drie interviews met leden van 'de Gromiest' (Groningen), Ettaouhid (Rotterdam) en Iqra (Rotterdam). Een vierde artikel schetst een meer algemeen beeld en analyseert de identiteit van MSV (Nijmegen) en de allochtone c. q. islamitische verenigingen in het algemeen.

Het Leerhuis bevat het slotdocument van de eerste bijeenkomst van het Katholiek Moslim forum.

In de rubriek 'Boeken' recenseert ds. Jaap Kraan twee recente veel verkochte boeken van Kader Abdolah over De Koran (*De boodschapper* en *De boodschap*). Tevens geeft hij een praktische lijst om de traditionele uitgaven van de koran te kunnen vergelijken met die van K. Abdolah.

Leerhuis: slotverklaring Katholiek-Moslim Forum	166
Studentenverenigingen, P. Reesink	170
De Gromiest, E. Struikmans	180
Ettahouid, G. Speelman	183
Iqra, MH Vorthoren	186
De identiteit van de moslims student, G. Speelman, Y. Hussin en F. Smit	188
Boeken	197
Van her en der	203

Leerhuis

Als tweede reactie op de redevoering van de paus in Regensburg, september 2006, ondertekenden 138 geleerden in september 2007 Een Gemeenschappelijk Woord. (zie BEGRIP 4-5/2007). Deze verklaring, gericht tot de paus en andere christelijke leiders, legde de nadruk op de overeenkomsten van beide godsdiensten: de liefde tot God en de naaste. De paus nodigde een delegatie van de 138 geleerden uit naar Rome in november 2008, waar deze afgevaardigden samen met de Pauselijke Raad voor de Dialoog een Katholiek-Moslim Forum oprichtten. In de gesprekken spitste het onderwerp, hetzelfde als in 2007, zich toe op twee grote thema's: theologische en geestelijke fundamenteën en menselijke waardigheid en respect. Uitgangspunt was de manier waarop in Nederland de Fitna-crisis, op initiatief van de PKN, in april 2008 tot een goed einde is gebracht, door samenwerking van Raad van Kerken en moskeeën. In de hieronder vertaalde gezamenlijke slotverklaring van november 2008 valt op dat christenen en moslims eerst ieder hun eigen definitie geven van liefde tot God, daarna vervolgen ze samen de tekst als 'wij'. De gezamenlijke verklaring is duidelijk een concretere vorm van dialoog: soms worden de puntjes op de i gezet en er is sprake van geven en nemen aan beide kanten. Zo hoort het te gaan in de dialoog.

Slotverklaring

Het Katholiek-Moslim Forum werd samengesteld door de Pauselijke Raad voor de Dialoog en een delegatie van de 138 moslim ondertekenaars van de open brief Een Gemeenschappelijk Woord in het licht van het gelijknamige document en het antwoord van Zijn Heiligheid Paus Benedictus XVI door middel van zijn staatssecretaris, kardinaal Tarcisio Bertone. Het eerste seminarie vond plaats in Rome van 4-6 november 2008. Er namen 24 deelnemers en vijf adviseurs voor elke godsdienst deel aan de bijeenkomst. Het thema van het seminarie was Liefde tot God Liefde tot de naaste.

De discussie die op een hartelijke en joviale manier werd gevoerd, spitste zich toe op twee grote thema's: 'theologische en geestelijke fundamenteën' en 'menselijke waardigheid en respect'. Uit de discussie kwamen gemeenschappelijke punten naar boven en punten van verschil, die het onderscheidende specifieke genie van beide godsdiensten weerspiegelden.

1 Liefde tot God

Voor christenen is de bron en het voorbeeld van liefde tot God en de naaste de liefde van Christus voor zijn Vader, voor de mensheid en voor elke persoon.

God is liefde (1 Joh. 4: 16) en God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.(Joh 3:16). Gods liefde wordt in het hart van de mens geplaatst door de Heilige Geest. God heeft ons als eerste lief en daardoor kunnen wij Hem op onze beurt liefhebben. De liefde schaadt de naaste niet maar wil eerder aan de ander doen wat men wil dat onszelf wordt gedaan. (1 Cor. 13: 4-7). De liefde is de basis en de vervulling van alle geboden (cf. Gal. 5: 14). De liefde tot de naaste kan niet gescheiden worden van de liefde tot God want het is een uitdrukking van onze liefde tot God. Dit is het nieuwe gebod: dat jullie elkaar liefhebben zoals ik jullie heb liefgehad.(Joh. 15: 12). Gefundeerd in de zelfopofferende liefde van Christus, is de christelijke liefde bereid tot vergeving en sluit niemand uit; hij omvat daarom ook iemands vijanden. Dit is het teken van zijn echtheid.

Voor moslims, zoals uiteengezet wordt in Een gemeenschappelijk Woord, is liefde een tijdoverschrijdende transcendente kracht die de mens leidt en verandert om anders naar elkaar te kijken. Deze liefde gaat vooraf, zoals onze heilige en geliefde Profeet heeft aangetoond, aan de menselijke liefde tot de ene ware God. Een hadieth laat zien dat Gods liefdevolle barmhartigheid voor de mensheid zelfs groter is dan die van een moeder voor haar kind (Muslim, Bab at-tawba 21)

Hij bestaat daarom vóór en onafhankelijk van het menselijk antwoord aan de Ene, die is 'de Beminnende'. Deze liefde en barmhartigheid zijn zo onmetelijk dat God tussenbeide is gekomen om de mensheid te leiden en te redden op een perfecte manier vele malen en op veel plaatsen door profeten en geschriften te sturen. De laatste van deze boeken, de Qur'aan, beschrijft een wereld van tekenen, een wonderlijke kosmos van goddelijk kunstenaarstalent, dat ons oproept tot uiterste liefde en toewijding zodat 'zij die geloven God meer liefhebben' (K. 2: 165) en 'zij die geloven en de deugdelijke daden doen, aan hen zal de Erbarmer liefde doen toekomen'. (K. 19: 96).

In een hadieth lezen we dat 'niemand van jullie geloof heeft totdat hij voor zijn naaste wil wat hij voor zichzelf wil' (Bukhari, Bab-al imaan 13).

2 Het menselijk leven is een zeer kostbare gave van God aan eenieder. Het moet daarom behouden blijven en geëerd worden in al zijn fasen.

3 De bron van de menselijke waardigheid ligt hierin dat elke persoon geschapen is door een liefhebbende God, dat hij de gaven van verstand en vrije wil heeft ontvangen en daarom in staat is gesteld God en anderen lief te hebben.

Deze beginselen vormen de stevige basis om de menselijke persoon te respecteren in zijn of haar waardigheid en zijn of haar menselijke roeping. Hij of zij heeft daarom volledig recht om in zijn of haar identiteit en vrijheid erkend te worden door individuen, gemeenschappen en regeringen en te worden gesteund door civiele wetgeving die gelijke rechten en volledige burgerrechten garandeert.

4 Wij stellen dat Gods schepping van de mensheid twee belangrijke aspecten kent: de mannelijke en de vrouwelijke menselijke persoon en we staan er gezamenlijk voor in dat menselijke waardigheid en respect op gelijke basis worden toegekend aan zowel mannen als vrouwen.

5 Ware liefde tot de naaste veronderstelt het respecteren van de persoon in zijn of haar keuzes van geweten en godsdienst. Dit behelst het recht van individuen en gemeenschappen om hun godsdienst uit te oefenen in het privé en publieke domein.

6 Religieuze minderheden hebben recht op respect van hun eigen religieuze overtuigingen en uitoefening van hun godsdienst. Ze hebben ook recht om hiervoor gebouwen te hebben. De basispersonen en -symbolen die zij als heilig beschouwen, mogen geen onderwerp zijn van welke vorm dan ook van minachting of spot.

7 Als gelovige katholieken en moslims zijn we ons bewust van de oproep tot en de noodzaak van het getuigen van de transcendente dimensie van het leven, door een spiritualiteit van het gebed, in een steeds verder gesecculariseerde en materialistische wereld.

8 Wij stellen dat geen enkele godsdienst en zijn volgelingen uit de maatschappij mogen worden geweerd. Elke godsdienst moet zijn eigen onontbeerlijke bijdrage kunnen leveren aan het welzijn van de maatschappij, vooral aan de dienst van de meest behoeftigen.

9 Wij erkennen dat Gods schepping in zijn verscheidenheid van culturen, beschavingen, talen en volkeren een bron van rijkdom is en daarom nooit een reden tot spanning en conflict mag worden.

10 Wij zijn ervan overtuigd dat katholieken en moslims de plicht hebben te zorgen voor een degelijke opvoeding in menselijke, civiele, religieuze en mo-

rele waarden voor hun eigen leden en een juiste informatie te bevorderen van elkaars godsdiensten.

11 Wij zijn ervan overtuigd dat katholieken en moslims geroepen worden om instrumenten van liefde en harmonie te zijn onder gelovigen en voor de mensheid in haar totaliteit, door het beginsel van rechtvaardigheid voor allen hoog te houden en door af te zien van elke vorm van onderdrukking, agressief geweld en terrorisme, vooral dat wat gebeurt in de naam van de godsdienst.

12 We doe een oproep aan gelovigen om te werken aan een ethisch financieel systeem waarin regulerende mechanismes de situatie onderzoeken van armen en minder bedeelden, zowel individuen als naties met schulden. We doen een oproep aan de bevoorrechten van deze wereld om de benarde toestand onder ogen te zien van diegenen die het meest door de huidige crisis van voedselproductie en –verspreiding worden getroffen en we vragen gelovigen van alle godsdiensten en alle mensen van goede wil om samen te werken om het lijden van de hongerigen te verlichten en alle oorzaken van de honger de wereld uit te helpen.

13 Jonge mensen zijn de toekomst van godsdienstige gemeenschappen en maatschappijen. Zij zullen steeds meer deel uitmaken van multiculturele en multireligieuze maatschappijen. Het is wezenlijk dat ze goed worden opgeleid in hun eigen religieuze tradities en goed geïnformeerd over andere culturen en religies.

14 Wij stemmen in met het onderzoek naar een eventuele oprichting van een permanent katholiek-moslim comité om antwoorden te coördineren op conflicten en andere noodsituaties.

15 Wij kijken uit naar het Tweede Seminarie van het Katholiek-Moslim Forum dat over ongeveer twee jaar bijeengeroepen zal worden in een land met een moslim meerderheid dat nog zal worden aangewezen.

Alle deelnemers waren God dankbaar voor de gave van het bij elkaar zijn en voor een uitwisseling die verrijkend was.

Aan het einde van het seminarie ontving zijne heiligheid Paus Benedictus XVI de deelnemers en waren er toespraken van prof. Dr. Seyyed Hossein Nasr en zijn excellentie de groot-mufti Dr. Mustafa Cerić. Alle aanwezigen waren spraken hun tevredenheid uit over de resultaten van het seminarie evenals hun verwachtingen van een verdere productieve dialoog. (vertaling P. Reesink)

Studentenverenigingen

P. Reesink

De meeste studentenverenigingen van andersgelovigen zijn ontstaan uit een behoefte waarin de oude Nederlandse studentenverenigingen niet voorzagen: erkend worden in hun anders zijn. Toch zijn vele niet expliciet godsdienstig c. q. islamitisch maar benadrukken vooral het interculturele karakter van hun vereniging. Er zijn echter uitzonderingen zoals Al Furqan en Ibn Firnas (2005) van de technische universiteit Delft, waar op de site zonder ophouden de fatiha (openingshoofdstuk van de koran) wordt geciteerd. Dit in tegenstelling tot de oudere ISAN vereniging die bijna seculier aandoet. Iqra wil geen islamitische vereniging heten maar beroept zich wel op islamitische normen en de website opent met een vers uit de koran.

Alle verenigingen noemen zich ook sociaal geëngageerd. Vanwege hun ver gevorderde integratie is het begrijpelijk dat de culturele afkomst (van hun ouders) niet of nauwelijks wordt genoemd (bijv. Eurasia). Door te kijken op de website naar de namen van bestuursleden of naar de activiteiten kan men ontdekken in welke mate de godsdienst of de cultuur van oorsprong een rol speelt (bijvoorbeeld bij INSAAN en Iqra). Soms hebben we een stichting of vereniging niet genoemd omdat de doelstelling veel breder is dan alleen maar studenten (bijv. Cosmicus). Hoewel de van oorsprong islamitische verenigingen in de meerderheid zijn, bestaan er ook andere verenigingen bijv. van hindoes en Armeniërs.

Het is moeilijk een volledige lijst samen te stellen. Onderstaande lijst met de beschrijvende tekst is gebaseerd op de websites van de verenigingen. Sommige verenigingen zijn opgeheven zoals de Molukse vereniging Lawamena in 2006.

Al Furqan

“Het is velen opgevallen dat de Islam in de Nederlandse maatschappij vaak op een negatieve, incorrecte, vertekende wijze gepresenteerd wordt. Vaak worden bepaalde onderdelen van Islam uit de context gerukt en wordt ze gepresenteerd als een onintellectueel, barbaars geloof. Enkele islamitische studenten aan de Universiteit van Amsterdam voelden de noodzaak van een weerwoord. Deze studenten besloten zich te verenigen en hebben samen in de maand Ramadan in 2007 de Islamitische studentenvereniging Al Furqan opge-

richt. Het doel van deze vereniging is om Islam te presenteren als een manier van leven. Allah (swt) heeft de mens geschapen en heeft de Koran neer gezonden als leiding voor de mensheid. De wetten en systemen die resulteren uit het Boek zijn niet bedoeld om de mens te onderdrukken en ellende te brengen, maar om de levens van mensen te ordenen, zodat rechtvaardigheid, harmonie en vooruitgang gerealiseerd zullen kunnen worden.”

Anatolia

Anatolia, studentenvereniging, Amsterdam. Deze Turkse studentenvereniging is opgericht in 1999. Anatolia organiseert sociale, culturele en educatieve activiteiten. Ook zijn er informele borrels en drie maal per week is er een inloop op de Vrije Universiteit, waar de vereniging bij aangesloten is. Anatolia wil bijdragen aan ‘de bagage’ van de leden, niet alleen in relatie tot hun opleiding, maar ook breder, op het gebied van cultuur en betrokkenheid bij de maatschappij. Hoewel SV Anatolia een multicultureel karakter heeft, bestaat haar achterban voornamelijk uit studenten van Turkse afkomst. www.anatolia.tk

Armeense Studentenvereniging Gladzor (ASV Gladzor)

De kernmissie van de ASV Gladzor luidt: het creëren van een omgeving die ruimte biedt aan sociale cohesie, intellectuele ontplooiing, culturele ontwikkeling, maatschappelijke integratie en het vormen van een solide netwerk voor de Armeense Studenten in Nederland. We proberen dit te bereiken door middel van sociale/culturele bijeenkomsten, daarnaast organiseren we ook debatten, conferences, lezingen en internationale evenementen. www.asvgladzor.nl

Associatie van Iraanse Studenten in Nederland

Deze associatie richt zich op actieve benadering van de participatie van Iraanse studenten in de Nederlandse samenleving en het vinden van manieren waarop de doelgroep betere en concretere informatie over de ontwikkelingen in Nederland kan vinden.

www.studentfile.org

Diversity Leiden

Stichting Diversity Leiden is in 2007 opgericht, omdat de klassieke Nederlandse studentenverenigingen weinig contacten hadden met allochtone studenten. Diversity wil een studentennetwerk vormen in Leiden. Hoewel het multicultureel gekenmerkt is, staat ze open voor alle studenten van de Universiteit Leiden die geïnteresseerd zijn in de activiteiten van Diversity of gebruik willen maken van de begeleiding die Diversity haar studenten aanbiedt.

Diversity streeft ernaar om en de participatie en betrokkenheid van studenten die internationaal georiënteerd zijn en/of een multiculturele achtergrond heb-

ben te bevorderen. Om dit te bereiken organiseert Diversity lezingen en heeft zij ook mentorenprogramma's om studenten te kunnen begeleiden. Ten slotte beoogt ze haar achterban in contact te brengen met potentiële werkgevers.

<http://diversityleiden.plexus.leidenuniv.nl/>

Diyalog

Jongerenvereniging Diyalog wil de integratie en participatie van de "nieuwe Turkse Nederlanders" in de Nederlandse samenleving bevorderen. De vereniging behartigt de belangen van jongeren in Den Bosch. www.diyalog.nl

Ettaouhid (zie artikel)

“Vereniging Ettaouhid is een sociaal culturele vereniging met islamitische grondslag en met landelijke uitstraling. Onze visie: In een open, welvarende en tolerante wereldstad Rotterdam is vereniging Ettaouhid één van de belangrijkste organisaties die de cultuur van actief burgerschap onderwijst, promoot en vorm geeft. Onze missie: Wij dragen bij aan een sterke, harmonieuze en divers Rotterdam door het vormen van moslim kaders die maatschappelijk betrokken zijn en een leidende rol kunnen vervullen.” <http://www.ettaouhid.nl/>

Eurabia

Eurabia is een ambitieuze studentenvereniging, verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, die Marokkaanse en Arabische studenten aan elkaar wil binden in het hoger onderwijs ter bevordering van de sociale cohesie. Tegelijkertijd wil Eurabia een integrerende factor te zijn tussen de Marokkaanse en Europese cultuur.

<http://www.eur.nl/kaseur/verenigingen/eurabia/>

Eurasia

Eurasia SV is een jonge en dynamische studentenvereniging in Den Haag voor iedereen die net iets meer uit haar of zijn studententijd wil halen. Eurasia SV probeert de integratie tussen studenten te bevorderen. Ofschoon de website geen specifieke achtergrond benoemt, lijkt Eurasia gelieerd te zijn aan de Turkse cultuur. www.eurasiasv.nl

Groningen Indonesian Muslim Society, kortweg ‘De Gromiest’ (zie artikel)

De website is in het Indonesisch <http://cafe.degromiest.nl/wp/>

Hindoe Studenten Forum Nederland

Het doel van HSFN (Den Haag) is het vergroten van de samenhang onder Hindoe-studenten in Nederland, het vertegenwoordigen van de Hindoe-studenten en het organiseren van amuserende en informerende activiteiten. www.hsfn.nl

Indonesische studentenvereniging PPI

Het doel van de vereniging is om Indonesische studenten uit de omgeving van Delft bij elkaar te brengen. Er zijn ook PPI afdelingen in Eindhoven, Wageningen en Enschede. Vooral voor de gezelligheid, maar ook om ze informatie te geven over zaken als het aanvragen van een visum en inschrijvingen bij de universiteit. De site is geheel in het Indonesisch. <http://www.ppidelftonline.tk>

IBN FIRNAS

De studentenvereniging is in 2005 opgericht door 4 studenten van de TU Delft/ faculteit luchtvaart en ruimtevaarttechniek. De vereniging bestaat voornamelijk, eveneens als de oprichters, uit studenten met een Islamitische achtergrond, en houdt zich in eerste instantie voornamelijk bezig met het verenigen van medestudenten op de TU om daarmee projecten en overige activiteiten (meestal op vrijwillige basis, fie sabil illah) te verrichten. www.ibnfirnas.nl

INSAN

Insan is in september 2004 in Utrecht opgericht door en voor studenten in Utrecht. Doel is Nederlandse studenten uit een verschillende culturen en achtergronden nader tot elkaar te brengen. www.insan.nl

Islamitische Studentenvereniging Iqra (zie artikel)

Het is een vereniging verbonden aan de Erasmus Universiteit met een multicultureel team waar kernwaarden als Islam, Kennis, Ontwikkeling en Werk centraal staan. Zie het artikel in dit nummer over Iqra. www.come.to/iqra

ISAN

The Iranian Scientific Association in the Netherlands.

“ISAN is a social platform for all highly educated Iranians, from all study and professional fields, to share experiences and to help each other through its academic and social activities. Iranian students of the Delft University Technology established ISAN in 1989. ISAN offers various lectures, courses,

workshops as well as social events to meet the academic and cultural needs of its members.” www.isan.nl

Khmisa

Khmisa is een studentenvereniging (in 2003 eerst opgericht onder de naam Atlas Bridges) in Amsterdam “gericht op de Marokkaanse cultuur, normen en waarden. We benadrukken dat we geen Marokkaanse studentenvereniging zijn. Hiermee willen wij dan ook melden dat wij openstaan voor diversiteit. Dit kan betrekking hebben op religie, opvoeding, cultuur of seksualiteit. Wij willen dan ook de gelijkwaardigheid benadrukken van mensen, ondanks of juist dankzij deze verschillen....

De Marokkaanse cultuur is er een eentje met een zeer rijk erfgoed. Overal ter wereld zie je de Marokkaanse invloeden terug en dat is iets waar we trots op mogen zijn. Maar ook iets dat iedereen mag weten.”

De website straalt gezelligheid uit en heeft veel links naar culinaire activiteiten. www.khmisa.nl

Koerdische Studenten Vereniging Nederland

“De Koerdische Studenten Vereniging Nederland (KSVN) is op 03-02-1993 in Amsterdam opgericht. KSVN is een partij-onafhankelijke studentenvereniging. De leden zijn afkomstig uit alle delen/regio’s van Groot Koerdistan en studeren op verschillende Nederlandse onderwijsinstellingen. Studenten, van een niet-Koerdische afkomst, met belangstelling voor Koerdistan zijn uiteraard bij KSVN van harte welkom.”

www.ksvn.nl

Marmara

Studenten organisatie Marmara gevestigd in Hogeschool van Amsterdam te gebouw Leeuwenburg (HVA), Weesperzijde 190 Amsterdam.

“Eén van de belangrijkste doelstellingen van Marmara is de participatie en integratie van Turkse studenten, jongeren en (indirect) de ouderen, in de maatschappij te bevorderen en te stimuleren.” www.marmara.nl

Mashriq

Mashriq, studentenvereniging, Den Haag

Deze vereniging is opgericht in 2003 voor studenten met een islamitische achtergrond. Mashriq richt zich niet op één etniciteit: alle islamitische studenten zijn welkom. Mashriq is een mix van jongeren van vooral Indiaas-Pakistaanse, Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Nederlandse afkomst. Uitwisseling met

anderen, debat en dialoog zijn belangrijk. Verder wil de vereniging haar leden ondersteunen bij het leven als moslim in Nederland. Hiertoe worden allerlei activiteiten georganiseerd, waaronder een halal borrel en comedyavonden. MashriQ is gevestigd op twee locaties: MashriQ Den Haag op de Haagse Hogeschool en MashriQ Rotterdam op de Erasmus Universiteit. www.mashriq.nl

MOSAIC

Multiculturele vereniging van studenten opgericht aan de T.U. Eindhoven in 1997, maatschappelijk gericht. Doel is het bevorderen van de integratie tussen studenten met een divers culturele achtergrond.

<http://www.stud.tue.nl/~mosaic/> (website in het Engels)

MOZAIEK

“Medische studenten Vereniging Mozaiek (MVM) is op 15 november 2007 opgericht. Deze vereniging is de eerste maatschappelijk gerichte, multiculturele vereniging in het AMC. Negen maatschappelijk geëngageerde geneeskundestudenten van het AMC hebben haar met de volgende idealistische visie opgericht: ‘Samen met de medische studenten trachten de studie geneeskunde en de Nederlandse gezondheidszorg te verbeteren’. Er is speciale aandacht voor de sociaal-culturele achtergrond van het medisch handelen. www.mvmozaiek.nl/

Studentenvereniging Mesopotamië

“De studentenvereniging Mesopotamië is een platform van studenten die zich betrokken voelen bij de maatschappij. De vereniging bundelt de krachten en capaciteiten; de kennis en ervaring van studenten om daarmee een bijdrage te leveren aan een positieve ontwikkeling van de maatschappij waarin wij leven. De studentenvereniging Mesopotamië voelt zich sterk betrokken bij de problemen die er leven in de Nederlandse multiculturele samenleving. De projecten van de vereniging zijn gericht op het bevorderen van een multiculturele samenleving waarin er voor iedereen een waardevolle plaats is, waarin mensen geïnteresseerd in elkaar zijn en respect voor elkaar tonen.

Doelstellingen zijn o.a. het organiseren van activiteiten ter bevordering van de wederzijdse integratie tussen allochtonen onderling, tussen autochtonen en allochtonen en tussen studenten en andere groepen in de maatschappij.”

<http://www.mesopotamiesv.nl/>

Mozaik Studentenvereniging Erasmus Universiteit Rotterdam

“Mozaik is een Turkse studentenvereniging die in 1995 is opgericht door Turkse studenten. De vereniging is ontstaan uit behoefte van Turkse studenten naar zelfontplooiingsmogelijkheden binnen een Turks verenigingsverband. Deze behoefte is onder meer vertaald naar: Het uitdragen van de Turkse cultuur naar zowel de Turkse als de niet-Turkse gemeenschap; Een bijdrage leveren aan de vorderingen van de toestroom van Turkse scholieren naar het hoger onderwijs; Het bevorderen van de integratie van Turkse studenten in de Nederlandse gemeenschap. Het organiseren van gezelligheidsactiviteiten om de alledaags druk van studie en werk een beetje te verlichten”.

<http://www.eur.nl/kaseur/verenigingen/mozaik/>

MSV

Moslimstudentenvereniging (MSVN), Nijmegen (zie artikel)

De Moslimstudentenvereniging Nijmegen (MSVN) is een studentenorganisatie van en voor moslimstudenten aan de Radboud Universiteit Nijmegen en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. De vereniging wil voorzien in een aangename islamitische omgeving voor de studenten en ook hun belangen behartigen. Daarnaast wil de vereniging een beter begrip voor de islam bewerkstelligen, onder andere door uitwisseling. Tot slot wil MSVN een positieve bijdrage leveren aan de betrokkenheid van moslims bij de Nederlandse samenleving. www.msvnijmegen.nl

NooR

“Studentenvereniging is een onafhankelijke vereniging en behoort tot geen enkele politieke, etnische en/of religieuze stroming. Noor Studentenvereniging (NSV) is opgericht door twee studenten van de Faculteit der Tandheelkunde van de Vrije Universiteit Amsterdam en is intussen uitgegroeid tot een gezonde vereniging: uit een leuk idee zijn concrete plannen voortgekomen en zo is een

droom werkelijkheid geworden...NooR betekent licht, verlichting. We associëren dit woord met het metaforische "licht van de pen" en "het licht van de wetenschap".” <http://noorstudents.com/main/>

Passaat

Passaat is een Antilliaanse en Arubaanse studentenvereniging die op 11 september 1997 opgericht is door een groep studenten studerende aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Onder deze studenten, de oprichters, was er namelijk behoefte aan een vereniging die dicht stond bij hun cultuur. Met de oprichting van Passaat en de vele activiteiten, waaronder het kerstdiner, een symposium en deelname aan het jaarlijkse zomerfestival in Rotterdam, in het verleden, speelden de oprichters in op de behoeften van deze studenten. Inmiddels

heeft Passaat al 2 lustrums gevierd en is de vereniging nog in volle bloei.

De vereniging heeft onder andere ten doel studenten, studerende aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en het Hoger Beroeps Onderwijs in de regio Rotterdam, kennis te laten maken met de Antilliaanse en Arubaanse cultuur.

www.passaat.com

Redi Doti

De Surinaamse vereniging Redi Doti levert een bijdrage aan de vorming van een volwaardige multiculturele samenleving, waarin elke burger zich "thuis" voelt. De activiteiten die uit deze doelstelling voortvloeien zijn van educatieve als ook van maatschappelijke en culturele aard. www.redidoti.nl

Societas Iuridica Antiliana et Arubana

“De SIAA is in 1980 opgericht met als doelstelling haar leden op het terrein van het Nederlands-Antilliaans en Arubaans recht en staatkunde te ontwikkelen. Tegenwoordig houdt de SIAA zich ook bezig met vraagstukken op het gebied van politiek, economie en maatschappij op de Nederlandse Antillen en Aruba.” <http://siaa.atSPACE.com/>

StiASAA

StiASAA staat voor Stichting Activiteiten voor Studenten met Antilliaanse en Arubaanse Affiniteiten en werd op 27 maart 1992 opgericht door een aantal Antilliaanse en Arubaanse studenten in Enschede. www.stiaasa.nl

Studentenunie Nederland (SUN), Amsterdam

SUN is een multiculturele studentenvereniging, waarvan voornamelijk Turkse studenten lid zijn. SUN organiseert vooral activiteiten op sociaal-maatschappelijk gebied en op het gebied van politiek en educatie. Zo kan men bij SUN een sollicitatietraining volgen. Ook is er een mentorproject, waarbij

een student gekoppeld is aan een scholier. SUN bemiddelt verder bij stages. SUN kenmerkt zich met zijn tolerantie, staat open voor iedereen, ongeacht religie, cultuur, nationaliteit en ras. www.studentenunie.nl

TVTA

De Twentse vereniging van Turkse Academi wil de integratie en actieve participatie van de Turkse academici in de Nederlandse samenleving bevorderen. Daarnaast wil zij de instroom tot het hoger onderwijs van de Turkse studenten en de doorstroom naar het hoger wetenschappelijk onderwijs bevorderen. www.utwente.nl/tvta/ (vereniging en/of website opgeheven??)

TANNET

TANNET is de stichting "voor hoger (universiteit of hbo) opgeleide Turkse Nederlanders. TANNET wil met gebruikmaking van expertise van de "meedenkers", de Nederlandse Turken en de rest van de allochtonen een duidelijke stem en gezicht geven en de maatschappelijke ontwikkelingen vanuit een wetenschappelijke en op feiten gebaseerde visie meesturen." www.tannet.nl

TANS

TANS (Towards A New Start). TANS is door een groep enthousiaste hoger opgeleide Marokkaanse jongeren in 1997 opgericht om de talenten van Marokkaanse jongeren onder de aandacht te brengen. Hiermee wilden zij een bijdrage leveren aan positieve beeldvorming over jonge Marokkanen, als tegenhanger aan alle negatieve publiciteit. TANS wil de positie van de Marokkaanse gemeenschap binnen de Nederlandse samenleving versterken. www.tans.nl

TNSP Yakamoz

TNSP Yakamoz heeft diverse activiteiten voor studenten in petto. Met deze activiteiten willen ze het netwerk onder de studenten vergroten. Bovendien is Yakamoz een vereniging die veel waarde hecht aan de Turkse cultuur. www.yakamoz.nl

Turkse Jongeren Vereniging Diyalog

Diyalog heeft een missie. Deze jongerenvereniging wil de integratie en de participatie bevorderen van de 'nieuwe Turkse Nederlanders' in de Nederlandse samenleving. Diyalog is een vereniging die sinds 1994 samenwerkt met andere verenigingen en stichtingen in heel Noord-Brabant. www.diyalog.nl

UMAH

U M A H staat voor de 'Unie van Marokkaans-Nederlandse Academics en HBO-ers'.(Utrecht). UMAH is ook het Arabische woord voor gemeenschap. UMAH is een vereniging, zij poogt twee zaken met elkaar te verenigen: enerzijds een intellectuele elite-deel en anderzijds de hele Marokkaans-Nederlandse gemeenschap en via die, de hele Nederlandse samenleving.

<http://www.umah.studver.uu.nl/Home.htm>

VSSA

De Vereniging Surinaamse Studenten Amsterdam is een studentenvereniging die studenten in het algemeen en Surinaamse studenten in het bijzonder de gelegenheid biedt een leuke en variatie- volle studieperiode te doorlopen.www.vssa.nl

WAS

De missie van de Werkgroep Allochtone Studenten is het bevorderen van een prominente rol voor allochtone jongeren in het hoger onderwijs door het bieden van gedegen begeleiding, goede informatievoorziening en ondersteuning bij het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt. Zo tracht WAS het percentage allochtone jongeren in het hoger onderwijs te vergroten.

www.wasnederland.nl

TNSP Yakamoz (Turks Nederlands Studenten Platform Yakamoz)

“De letterlijke betekenis van Yakamoz is de weerspiegeling van de maan op de zee. Er is speciaal voor deze naam gekozen, omdat wij ons associëren met de weerspiegeling van de maan in de zee, de maan is voor ons de allochtone gemeenschap in Nederland. Deze studentenvereniging is ruim 6 jaar geleden opgericht voor en door studenten met als hoofddoel het stimuleren van (allochtone) jongeren om beter te functioneren in de Nederlandse maatschappij. Zonder religieuze of politieke voorkeur. Inmiddels telt de vereniging meer dan 200 leden en groeit met de dag. Tevens geeft TNSP Yakamoz ook nog eens jaarlijks aan zo een 120 leerlingen huiswerkbegeleiding.” www.yakamoz.nl

KASEUR

Koepelorganisatie Allochtone Studentenverenigingen Erasmus Universiteit Rotterdam is een samenwerkingsverband van de volgende studentenverenigingen: Mozaik, Turks; Eurabia, Marokkaans; Passaat, Antilliaans/Arubaans; PPI. ,Indonesisch ; CSA Chinees ; ASAH Afrikaans; Cosmicus, MashriQ , Avi Cenna en IQRA zijn multicultureel; ARIA, Afghaans;

<http://www.eur.nl/kaseur/verenigingen>

Van deze verenigingen worden er hieronder drie besproken: *Groningen Indonesian Muslim Society* door E. Struikmans, *Ettaouhid* door G. Speelman en *Iqra* door M. Vorthoren.

Een vierde interview door G. Speelman behandelt niet alleen *MSV* maar wil aan de hand van een onderzoek van F. Smit een algemene beschrijving en analyse entameren van de verenigingen en hun moslim identiteit.

De Gromiest

E. Struikmans

Het interview is met dhr. Ismail Fahmi, voorzitter van de Groningen Indonesian Muslim Society, kortweg 'De Gromiest' website: <http://cafe.degromiest.nl>. Dhr. Ismail Fahmi (32) is afkomstig uit Java, Indonesië, en verblijft sinds 2003 in Nederland. Na het behalen van zijn Masters-titel startte hij in 2004 zijn PhD-onderzoek in de alfa-informatica, waarop hij begin 2008 hoopt te promoveren. Fahmi is getrouwd met een Indonesische vrouw en heeft twee kinderen.

De Gromiest

De Gromiest is een lokale organisatie met ca. 60 leden. De meesten van hen (ca. 75%) zijn studenten (m.n. in economische en bedrijfskundige richting), maar ook andere Indonesische moslims kunnen lid worden. De organisatie is in 2001 opgericht naast en vanuit de Groningse afdeling van de PPI, een grotere en meer algemene organisatie van Indonesische studenten, die zich minder specifiek op religieuze aspecten richt. Tot op heden zijn de contacten tussen de beide organisaties uitstekend. Veel leden van de ene organisatie zijn tevens lid van de andere. www.ppigroningen.nl

Doelstelling

'De Gromiest' hanteert als voornaamste doelstelling: een thuishaven

bieden aan Indonesische moslims die vanwege studie of andere redenen vanuit Indonesië in Nederland zijn komen wonen. Verder wil de organisatie haar leden stimuleren een goede islamitische levensstijl na te streven. Dit doet zij met name door het organiseren van lezingen en discussie-avonden en door het bieden van praktische hulp en advies bij het vinden van een geschikte gebedsruimte, winkels met halaal (volgens de islam bereid) voedsel, etcetera.

Silaturrahim

Zoals hierboven genoemd, vormen de maandelijkse bijeenkomsten met lezingen en discussie, Silaturrahim genoemd, een kern-activiteit van de vereniging. Deze avonden zijn informeel van karakter en alle leden

met hun eventuele partners en kinderen zijn welkom. Voor leden die zich grondiger in de islam willen verdiepen, zijn er (twee-)wekelijkse bijeenkomsten in subgroepen in de moskee. Als sprekers worden meestal (in Ne-

leden de mogelijkheid wekelijks te sporten in een speciaal afgehuurde sporthal. Hoewel het activiteiten-aanbod dus breder is dan puur religieus, is de religie wel de belangrijkste samenbindende factor. De organisa-

derland woonachtige) Indonesische imams uitgenodigd; in andere gevallen houdt een van de leden een inleiding, of nodigt men bijvoorbeeld een pas tot de islam bekeerde Nederlander uit over zijn of haar keuze voor de islam te komen vertellen. Voor de begeleiding van de genoemde subgroepen wordt soms een wetenschapper van bijvoorbeeld Bangladeshi of Marokkaanse origine gevraagd. Verder biedt 'De Gro-miest' aan leden en betrokken niet-

tie is daarom eerder als een religieuze dan als een culturele of etnische vereniging aan te duiden. Overigens beschouwt men zich uitdrukkelijk als gematigde moslims.

Band met Indonesië

De band van de leden met vaderland Indonesië is sterk, vooral doordat men meestal het hele leven in Indonesië gewoond heeft en zich pas recentelijk in Nederland heeft gevestigd (voor een studieduur van enkele

jaren). Een van de vormen waarin de band met het vaderland gestalte krijgt, is de inzameling van gelden bij rampen zoals een aardbeving of tsunami. Daartoe heeft men zich als organisatie aangesloten bij de zogenoemde Kzis in Nederland, die de geldinzamelingen nationaal coördineert. 'De Gromiest' zamelt standaard € 5,- per maand van haar leden in via automatische incasso. Zodra zich dus een urgente situatie in Indonesië voordoet, is er al een ruim bedrag voorhanden om direct te kunnen overmaken aan de hulporganisaties ter plekke. Als zich langere tijd geen ramp voordoet, wordt het tot dan toe ingezamelde geld gedoneerd aan een organisatie die Indonesische kinderen van schoolgeld voorziet, zodat zij niet voortijdig hun schoolloopbaan hoeven af te breken. De genoemde Kzis zamelt overigens ook andere gelden in volgens de islamitische regels: de zakat, de verplichte 'religieuze belasting', meestal geïnd aan het eind van de Ramadan; de infaq, een vrijwillige financiële bijdrage voor een specifiek doel, zoals de bouw van een moskee; en de sadaqa, een algemene vrijwillige bijdrage.

Contacten met andere organisaties

Via de moskee [één van de twee moskeeën in Groningen; een gebedsplaats waar ca. 30 nationaliteiten vertegenwoordigd zijn – E.S.] zijn er

informele contacten met Turkse en Marokkaanse moslims. Verder is hiervoor al genoemd de zeer nauwe samenwerking van 'De Gromiest' met PPI Groningen. In Delft, de Nederlandse universiteitsstad met het grootste aantal Indonesische studenten, is een vergelijkbare organisatie actief, waarmee goede banden bestaan, en waarmee 'De Gromiest' circa eenmaal per jaar een gezamenlijke bijeenkomst belegt. Ook met christelijke Indonesische groepen (voornamelijk gebedsgroepen) bestaan incidentele contacten. Tenslotte zijn er de ontmoetingen met afgevaardigden van de Jama'at Tabligh, een islamitische organisatie uit Maleisië, die jaarlijks een aantal weken naar Nederland komen om hier de aan hen verwante organisaties te bezoeken. Meestal verblijven zij bij die gelegenheid ook één à twee weken in Groningen. In de nabije toekomst wil 'De Gromiest' actief gaan werken aan het creëren en uitbouwen van contacten met groepen als het Groninger Studenten Pastoraat [een interkerkelijke organisatie die geloofscursussen, individuele pastorale zorg en studenten-kerkdiensten aanbiedt – E.S.] en het J.C.I.-(jodendom - christendom – islam)overleg in de stad Groningen. 'Want door dialoog en gesprek kunnen veel problemen worden opgelost of voorkomen', aldus voorzitter Fahmi.

Ettaouhid

G. Speelman

Ettaouhid: een Rotterdamse vereniging

“Wat mij het meest frustrereert na vijftien jaar inzet is dat er zo’n lawine is van negatieve opinies. Ik zet me in voor de gematigde stem in de moslimgemeenschap. Die mag luid en duidelijk klinken. Als organisatie zijn we voortdurend bezig jonge mensen te vormen en inspireren, zodat ze niet aan de kant blijven zitten, maar meedoen in het publieke debat. Maar nog steeds wordt er over de Marokkaanse gemeenschap gesproken in termen van ‘integratie’.”

Aan het woord is Zakaria Hamidi, bestuurslid van de islamitische organisatie Ettaouhid. Die naam betekent ‘eenheid’. Dan gaat het om de eenheid van God, maar ook om de eenheid van mensen die zich met elkaar verenigen, om de cohesie van de samenleving. Wie in Gods eenheid gelooft moet zich daarom ook inzetten voor die samenleving.

Vanuit die overtuiging is in 1990 Ettaouhid opgericht door een groep Marokkaanse studenten. Jongeren als Hamidi, die zelf na zijn middelbare

school in Marokko in Delft aan de Technische Universiteit studeerde.

Open en kritisch

“De achtergrond van onze vereniging is weliswaar islamitisch, maar we zijn niet aan enige moskee verbonden. We willen werken vanuit een kritische, open houding. We willen persoonlijkheden vormen die een bijdrage leveren. Niet de hele tijd bezig zijn met het blussen van brandjes, maar aan de andere kant beginnen, met het opbouwen van een zelfbewust kader van islamitische burgers van Nederland. Daarom organiseren we elke zaterdag een culturele bijeenkomst, waar over allerlei onderwerpen gesproken wordt, bijvoorbeeld over opvoeding, gezinsproblemen, maar ook over interculturele dialoog.

Onze doelgroep is het gezin. Dus we hebben activiteiten voor kinderen, jongeren, vrouwen en gezinnen als geheel. We hebben in 1992 binnen Scouting Nederland een eigen scoutinggroep helpen oprichten: Ibn Battuta. Daar zitten kinderen in allerlei leeftijdsgroepen in. Het is een leuke actieve club.

Er is een zeer actieve vrouwenafdeling die regelmatig samenkomt. Voor oudere vrouwen helpen ze taallessen te organiseren om Nederlands te le-

ren, terwijl sommige jongere vrouwen het juist belangrijk vinden om naar de Arabische taallessen te gaan. Daarnaast zijn er regelmatig voorlichtingsbijeenkomsten over opvoeding, gezondheid en dergelijke zaken, waar vrouwen het toch fijn vinden om onder elkaar over te praten. Maar jonge vrouwen doen ook actief mee aan onze andere activiteiten.

Koor

Een mooi initiatief dat uit onze vereniging voortgekomen is, is het koor al-Wahda. Dat bestaat uit kinderen en volwassenen, we zingen religieuze muziek (anashîd) en ook liederen over samen leven, vrede en dergelijke thema's. De liederen zijn zowel in het Arabisch als het Nederlands en Engels. Ik zing zelf ook mee, met heel veel plezier. We doen nu mee aan het project 'Symfonia Arabica' en daarmee trekken we langs verschillende grote steden. We krijgen altijd veel respons op onze muziek, en die is altijd positief. Muziek is een universele taal, waardoor mensen zich onderling verbonden kunnen voelen."

- *Veel jongeren voelen zich aangetrokken door salafistische groepen. Ook als ze zelf niet de moskee van bijvoorbeeld imam Fawaz al-Junaid bezoeken vinden ze het toch een aantrekkelijk, radicaal geluid: je hele levensstijl aanpassen aan de islam.*

Wat vindt u van die tendens?

"Zoals ik al zei: we proberen de stem te zijn van een onafhankelijke, gematigde islam. Voor veel jongeren is juist dát een aantrekkelijke boodschap: dat ze volop Nederlander kunnen zijn en met beide benen in deze samenleving kunnen staan, maar dat ze daarvoor niet hun islamitische afkomst hoeven te vergeten.

Tegelijk merk ik de invloed van dergelijke bewegingen natuurlijk ook. Het is voor jongeren vaak heel dubbel. Enerzijds willen ze hun geloof, dat zo belangrijk is, zo zuiver mogelijk beleven, anderzijds willen ze ook meedoen met de andere jongeren om hen heen. Marokkaanse jongeren trekken natuurlijk vaak naar andere Marokkaanse jongeren, en dan kan het gebeuren dat een vriendengroep een tijd onder invloed komt van zo'n imam. Maar dat is niet het type geloof dat wij in onze vereniging voorstaan.

Ik ben geïnspireerd door Tarik Ramadan. Hij is de woordvoerder van zo'n soort islam. We hebben hem wel eens als spreker bij ons uitgenodigd, net als Abu Jahjah overigens, met wie hij in debat ging. Voor Ramadan betekent het moslim én burger zijn, dat je je godsdienst mag meenemen in het publieke debat. Je zegt toch ook niet tegen de CDA-leden dat ze het geloof thuis moeten laten als ze politiek actief zijn? Dan help je de democratie om zeep. Ramadan heeft met andere moslims die op zijn

lijn zitten een denktank opgericht ‘the European Muslim Network’ en daar doe ik ook aan mee.

- *Hoe zijn uw contacten met andere moslims, met Nederlanders?*

“Eén van de activiteiten van Etaouhid is het opzetten van het platform ‘De Nieuwe Horizon’. Het is een plek voor debat en dialoog, waarbij iedereen in Rotterdam en daarbuiten welkom is. We zijn daarmee gestart na de moord op Pim Fortuijn, toen bleek dat veel mensen bang voor elkaar waren en de sociale cohesie zoek was. Bijeenkomsten waar we moslims en niet-moslims samenbrengen om te debatteren over onze samenleving. We hebben dus Ramadan als spreker gehad, maar ook Donner en Wouter Bos. Vanuit hetzelfde idee doen we actief mee aan de Dag van de Dialoog van de gemeente Rotterdam.

Ook interreligieus

Dan gaat het dus om de meer algemene contacten naar de samenleving toe, maar we zijn ook betrokken bij interreligieuze ontmoetingen. Elk jaar is er een uitwisseling tussen een groep kerkelijke jongeren en een groep van onze jongeren. Dat zijn levendige bijeenkomsten waar zo’n vijftig jongeren aan meedoen. De gesprekken zijn niet erg academisch of theologisch, maar aan de andere kant zijn ze ook niet vrijblijvend. Dit jaar begonnen we met de vraag: ‘wat

wil je dat de ander over jou weet?’ Dan merk je uit de gesprekken dat er over en weer veel angst leeft. We hopen echt dat de jongeren naar huis gaan met het idee: nu we meer van elkaar weten kunnen we ook makkelijker contact zoeken. Hetzelfde soort ontmoetingen hebben we ook met Joodse groepen gehad.

Met andere moslims blijft het lastig dat je vaak toch een bepaalde drempel hebt naar elkaar toe. Ze komen wel naar onze debatten en er is herkenning over en weer, maar bijvoorbeeld een Turkse jongere zal niet gauw actief worden in onze vereniging, terwijl hij inhoudelijk misschien heel erg op onze lijn zit. Bij de concerten van al-Wahda komen soms wel niet-Marokkaanse moslims. Toen we bijvoorbeeld een gezamenlijk optreden hadden met Sami Yusuf hadden kwamen er opeens veel Turkse jongeren naar onze concerten.

- *Waar put u inspiratie uit voor de toekomst?*

Het geeft mij grote voldoening als mensen iets geleerd hebben, als jongeren zelfbewust in het leven staan. Om mij heen zie ik zoveel betrokken jongeren, die zich verantwoordelijk voelen voor hun omgeving. Als je daar een steentje aan kan bijdragen is dat geweldig. In de meivakantie hielden de scouts van Ibn Battuta hun lentekamp. Dan nodigen ze altijd ouders en andere belangstellenden uit

bij hun jaarlijkse kampvuur. Ik zat daar dus ook, we zongen samen liederen en ik dacht: 'Kijk nou eens. We hebben niet alleen een groep enthousiaste jonge scouts, alle leiders van de groep zijn ook Marokkaanse jongeren die hier ooit als welp begonnen zijn.' Dan ben ik enorm trots op wat we met zijn allen bereikt hebben. Zo zou ik het willen hebben in

de toekomst: dat wij moslims niet een vreemd lichaam meer zijn in de Nederlandse samenleving, maar dat we er volop deel van uitmaken.

Websites:

www.ibn-battuta.nl

www.wahda.nl

www.ettaouhid.nl

S.V. IQRA

MH. Vorthoren

Ruimte voor iedereen, met islamitische normen

Onder moslimstudenten op de Erasmus Universiteit te Rotterdam, maar ook onder moslimjongeren daarbuiten, is studentenvereniging Iqra een bekend begrip. Iqra is dan ook al vanaf 1996 actief op de universiteit. De formele oprichting van de vereniging vond echter pas in september 2006 plaats. Anass Selmani is al geruime tijd bij de vereniging betrokken. Hij was eerst algemeen bestuurslid, trad daarna ook twee jaar als voorzitter op en is nu lid van de Raad van Advies. Hij is zo nog altijd nauw betrokken bij Iqra en de activiteiten.

Multicultureel met islamitische inslag

De formele naam is s.v. Iqra: studentenvereniging Iqra dus. Geen 'islamitische studentenvereniging' dus. Anass: 'Nee, Iqra is een multiculturele vereniging met een spirituele, specifiek islamitische inslag. De activiteiten van Iqra werden gestart door een aantal jongens van Nederlandse, Turkse, Marokkaanse en Pakistaanse herkomst. Het was dus van begin af aan multicultureel en dat zijn we nog steeds.'

Activiteiten

S.v. Iqra stelt zich tot doel ruimte te creëren voor moslims op de universiteit, informatie over de islam te verstrekken en de intellectuele ontplooiing van studenten te bevorderen. De aard van de activiteiten is in de 12 jaar van het bestaan van Iqra wel verschoven. In de begintijd waren er nog aanzienlijk minder moslimstudenten op de Erasmus Universiteit en waren er ook minder voorzieningen. Iqra was betrokken bij de inrichting van de gebedsruimte voor moslims op het

universiteitscomplex en beheert deze nog steeds. Daarvan maakt ook een selectie boeken deel uit, die kunnen worden geleend. Anass: ‘Maar we doen nog veel meer: we organiseren lezingen, debatten, Arabische les, sportactiviteiten, reizen, de jaarlijkse iftaar en bij het offerfeest organiseren we bezoeken aan mensen die zich in een minder gelukkige situatie bevinden dan velen van ons, zoals bewoners van instellingen voor psychiatrische zorg en vorig jaar asielzoekerskinderen. We brachten de dag met hen door en gaven ze cadeaus.’

De belangstelling voor de activiteiten is groot: op lezingen en dergelijke komen vaak honderden jongeren af. Anass: ‘Zelfs als we de aankondiging pas een paar dagen van tevoren uitdoen. Dat toont voor ons aan dat er behoefte aan bestaat. Bij de laatste iftaar waren er bijvoorbeeld 350 mensen. Dat zijn voor een groot deel studenten van Erasmus, maar we hebben ook een bereik onder jongeren daarbuiten.’

Inspiratie uit het geloof

Iqra onderhoudt een goede relatie met de universiteit zelf en krijgt faciliteiten (zoals een bestuurskamer op het complex) ter beschikking gesteld. Voor de universiteit is het daarvoor wel van belang dat de vereniging open staat voor iedereen. Anass: ‘En dat is ook zo. We zijn multicultureel, maar in de praktijk nemen vooral mensen met een islamitische achter-

grond deel aan de activiteiten. Een van de rode lijnen in onze activiteiten zijn lezingen over zaken vanuit de islam, omdat daar interesse voor bestaat. Het gaat dan wel om zaken die raken aan maatschappelijke verantwoordelijkheid, maar vanuit het geloof geïnspireerd. We proberen dat ook concreet te maken, zoals met zo’n bezoek aan het asielzoekerscentrum. Het is misschien iets kleins, maar alle beetjes helpen. We zien ook een rol voor ons weggelegd om een brug te slaan tussen mensen van diverse achtergronden, autochtoon en overig. Alle activiteiten zijn dan ook voor iedereen toegankelijk, maar we houden daarbij wel rekening met islamitische normen. De mensen die vooral bij ons komen, moeten zich al zo vaak verdedigen of van alles verklaren. Dat willen we bij ons niet, we willen dat er bij Iqra gewoon ruimte is om jezelf te zijn, met een bepaalde identiteit. We hebben toch wel een bijzondere positie ten opzichte van andere studentenverenigingen hier.’

Heroriëntatie

Volgens Anass bevindt Iqra zich nu in een fase van heroriëntatie ten opzichte van haar omgeving. ‘We proberen actief om nog meer bruggen te slaan. Dat doen we onder meer door studentenverenigingen met vergelijkbare doelen uit het hele land bijeen te brengen, als vrienden. Zo staan we in contact met verenigingen uit onder meer Leiden, Delft en Nijmegen. We zijn als vereniging nog

niet echt actief in de interreligieuze dialoog, maar hebben daar wel de intentie toe. Vragen over de islam willen we altijd graag beantwoorden. Onlangs hebben we wel een bijeenkomst gehad waarbij de BBC-documentaire *A Muslim History of Europe* werd getoond en bediscussieerd. Die documentaire gaat met name over de islamitische heerschappij in Andalusië en op Sicilië. Daarmee werd aangetoond dat jodendom, christendom en islam heel goed met elkaar kunnen samenleven. Niet alleen dat, maar het heeft toen ook geleid tot een periode van intense productiviteit, zowel materieel als immaterieel, in de ontwikkeling van het gedachtegoed. Dat zijn belangrijke thema's.'

Toekomstplannen

Iqra heeft nog genoeg ambities voor de toekomst, zoals een website naar

het model van muslimheritage.com, waarop artikelen en dergelijke van islamitische denkers verzameld zullen worden. De vereniging wil ook een eigen tijdschrift gaan uitbrengen om informatie samen te brengen. Anass: 'We willen meer doen, meer en vaker activiteiten organiseren. Maar daarvoor heb je een solide basis van betrokken vrijwilligers nodig, en we zijn nu vooral bezig om intern daarin te groeien. Daarbij blijft het een uitdaging om ons multiculturele karakter vast te houden. Op dit moment zijn vooral studenten van Marokkaanse origine betrokken. Het gaat ons erom dat we mogelijkheden bieden aan alle studenten die bij Iqra komen.'

De identiteit van de moslimstudent

Gé Speelman

Waar gaat het heen met moslimstudenten? Hoe ervaren zij hun identiteit en wat is de motivering om lid te worden van moslimstudentenverenigingen? Over deze vraag ben ik in gesprek met Froukien Smit, studentenpastor en Yahya Hussin, ex-voorzitter van de Moslim Studenten Vereniging MSV uit Nijmegen.

We komen bij elkaar in het gloednieuwe gebouw van het studentenpastoraat in Nijmegen, waarin onder meer een mooie kerkruimte, meditatiezaal en een islamitische gebedsruimte een plek gevonden hebben. Froukien Smit heeft net haar studieverlof afgerond, waarin ze zich bezig heeft gehouden met de vraag

welke trends je kan waarnemen als het gaat over jonge moslims in Nederland. Haar verslag, met de titel 'Moslims in de polder', komt op verschillende punten in dit artikel ter sprake.

Geschiedenis en karakter van de MSV

In zijn huidige vorm bestaat de MSV vijf jaar. Daarvoor was er in Nijmegen een stichting al Furqaan. Die is in 1998 opgericht vanuit de behoefte aan meer onderling contact tussen moslimstudenten en aan verdieping op religieus gebied. Al Furqaan had een duidelijk religieus karakter: het houden van lezingen rond religieuze thema's en de gezamenlijke viering van de feesten. Na een tijd voelden sommige studenten de behoefte aan een ruimere vereniging met een bredere doelstelling.

Naam

De naam 'Moslim Studenten Vereniging' geeft iets van die breedte aan: als je kiest voor Islamitische Studentenvereniging ga je meteen discussie krijgen over vragen als: 'Welke islam?' 'Wat is de ware, zuivere islam?' Daaraan willen ze hun energie niet besteden bij de MSV. Ze willen een club zijn die ruimte biedt aan diversiteit. Want divers zijn ze, qua etnische achtergrond en in hun benadering van de islam. Ex-voorzitter Yahya, derdejaars medicijnenstudent, is van Iraakse komaf, anderen zijn kinderen van Afghaanse, Bosnische, Nederlandse, Tanzaniaanse, Turkse en Marokkaanse ouders. Het komt zelfs en enkele keer voor dat een

niet-moslim lid is. In het begin domineerden vrouwen het bestuur enigszins, nu is er een balans tussen mannelijke en vrouwelijke bestuursleden.

Activiteiten

MSV organiseert voor zijn 150 leden lezingen, workshops, cursussen (zoals een populaire cursus Arabisch), filmavonden en ze doen samen aan sport. De meeste sporten worden gemengd beoefend, alleen het voetballen beperkt zich tot de mannelijke moslims.

Heel bekend op de Radboud Universiteit Nijmegen is hun jaarlijkse themaweek. Dat is een week rond kunst, cultuur en wetenschap in de islamitische wereld, met elk jaar wisselende thema's. Er zijn lezingen en workshops voor de hele universitaire gemeenschap. Een deel van de refter, het restaurant van de universiteit, wordt omgetoverd tot een Oosterse tent en soms is er halaal eten. Ook profileert MSV zich met de jaarlijkse iftaar-maaltijd tijdens de Ramadan waar dit jaar 150 moslims en niet-moslims aan deelnamen en met hun ontmoetingsbijeekkomsten samen met het studentenpastoraat onder de titel 'Hutspot of Couscous'.

De website www.msvnijmegen.nl is een belangrijk platform voor alle activiteiten en discussies.

*Waarom een aparte vereniging voor moslimstudenten?*¹

In de studie die studentenpastor Froukien Smit schreef over jonge moslims in Nederland wordt het begrip ‘islamisering van de identiteit’ gehanteerd. Hieronder wordt verstaan dat voor jongere moslims vaak niet in de eerste plaats de etnische identiteit bepalend is, maar de religieuze wortels. De traditionele banden die hun ouders hadden met de cultuur uit hun herkomstlanden kennen jongeren die hier zijn opgegroeid veel minder. Daar staat tegenover dat het moslim-zijn voor veel jongeren steeds belangrijker is geworden. Froukien heeft meegemaakt dat in de elf jaar dat zij studentenpastor is in Nijmegen het aantal moslima’s met een hoofddoek behoorlijk is gestegen. Voor de studentes die ze spreekt is de hoofddoek een teken van hun moslimidentiteit. In discussies wordt door moslima’s meestal benadrukt dat de vrouw er zelf aan toe moet zijn om er één te dragen, maar tegelijk ziet ze dat er sprake is van een zekere groepsdruk. Die kan je bijvoorbeeld proeven in het enthousiasme waarmee vrouwen die uiteinde-

lijk voor de hoofddoek kiezen worden gefeliciteerd. Verschillende maatschappelijke debatten droegen bij aan de populariteit van de hoofddoek, zoals het debat rond een leerling-griffier in 2000. Zij mocht in haar functie geen hoofddoek dragen en dat was voor veel studentes juist de aanleiding om ervoor te kiezen.

Keerpunt

Elf september was een belangrijk keerpunt in de identiteitsbeleving voor veel jonge moslims. Meer dan daarvoor werden ze door anderen aangesproken op hun moslim zijn. Ze moesten zich ervoor verantwoorden dat ze moslim waren, erover nadenken hoe ze moslim wilden zijn. Het moslim zijn werd meer en meer als een belangrijke component van hun identiteit ervaren.

‘Moslim’ is nu de verzamelnaam geworden voor groepen van heel diverse etnische en culturele achtergrond. Veel jongeren kiezen hier ook voor. Ze benadrukken minder hun (bijvoorbeeld) Marokkaanse komaf en meer hun keuze voor de islam.

Is dat er misschien een verklaring voor dat er een groei is van het aantal islamitische studentenverenigingen? Ik leg de vraag aan Froukien en Yahya voor.

Het is volgens hen niet zo eenduidig. Er zijn ook veel bloeiende etnische studentenverenigingen, zoals Marokkaanse en Turkse verenigingen. Die

¹ F. Smit, Moslims in de polder. Jonge moslims in Nederland anno 2008: trends, ontwikkelingen en debat.

Nijmegen 2008, uitg. eigen beheer, digitaal verkrijgbaar bij froukiensmit@hotmail.com

profiëren zich juist niet als religieus. Dan zijn er ook nog verenigingen die noch in een bepaalde etniciteit, noch in de islam hun identiteit zoeken, maar zich presenteren als ‘multicultureel’.

Een voorbeeld is de vereniging Cosmicus, die je in verschillende plaatsen in Nederland kunt vinden. Maar niet meer in Nijmegen. Yahya: ‘Het grappige is dat ik in Cosmicus juist bijna alleen Turkse studenten tegenkwam. Het is dus helemaal niet zo’n multiculturele club. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de groep kennissen die de kern vormen van zo’n vereniging. Onze vereniging is eigenlijk multicultureler, terwijl wij dat niet perse als doelstelling hebben.’ Jongeren kiezen dus soms voor het ‘Turkse’ of ‘Marokkaanse’ deel van hun identiteit, soms voor het moslim zijn, als ze zoeken naar aansluiting met anderen.

Is er zoiets als een ‘moslimidentiteit’?

Het feit dat de buitenwereld en veel studenten zelf vooral het moslim zijn benadrukken betekent nog niet dat hun identiteit daarmee vastligt. De Moslim Studenten Vereniging is één van de plekken waar studenten met elkaar in debat zijn over de vraag wat het betekent om in deze samenleving moslim te zijn.

Eén van de denkers over de vraag naar het ‘wat’ en ‘hoe’ van de mos-

limidentiteit in Europa is Tariq Ramadan, door Froukien behandeld in haar verslag. Die wil af van de klassieke indeling die veel moslimgeleerden maken tussen *dâr al-islâm* (het huis van de islam), dat wil zeggen de landen waar de islam bepalend is en *dar al-harb* (het huis van de oorlog), oftewel de landen waar de islam niet overheerst en die ‘dus’ nog veroverd moeten worden. Ramadan vindt dat deze indeling, die niet teruggaat op de koran of de soenna (islamitische traditie) verstoring werkt als hij wordt losgelaten op onze moderne tijd. Moslims overal ter wereld moeten dit klassieke erfgoed achter zich laten. Hoe zou het bijvoorbeeld mogelijk zijn voor moslims vanuit zo’n visie om zich echt thuis te voelen in samenlevingen waar ze de minderheid zijn en blijven?

Valse tegenstelling

Behalve dit praktische bezwaar heeft Ramadan ook principiële bezwaren tegen het opdelen van de wereld langs deze ideologische lijnen. Het creëert een valse tegenstelling. *Dâr al-islâm* suggereert bijvoorbeeld dat in landen met een moslim meerderheid de islamitische principes uitgangspunt zijn. Volgens Ramadan volkomen ten onrechte. In feite wordt in veel Westerse, seculiere landen veel meer gerealiseerd van islamitische principes als gelijkheid en rechtvaardigheid dan in de meeste zogenaamd islamitische landen.

Sommige denkers stellen een compromistterm voor: *dâr al-ahd* of *dâr al-sulh* (huis van het verdrag). Dat was de middeleeuwse aanduiding voor niet-islamitische landen waarmee de kalief of sultan een vredesverdrag had gesloten. Maar dat is Ramadan een te voorlopige term. Hij stelt voor dat de migratielanden, net als de islamitische thuislanden voortaan *dâr al-shahâda* zouden moeten heten: huis van getuigenis. In elke samenleving waarin zij geplaatst zijn, zijn moslims geroepen als getuigen te leven en om moraliteit, solidariteit en vrijheid voor iedereen te bevorderen. Moslims moeten zich niet defensief of afstandelijk opstellen in het Westen, maar vanuit een zelfvertrouwen dat gebaseerd is op hun verantwoordelijkheidsgevoel.

Als volwaardige burgers van de maatschappij zetten ze zich samen met niet-moslim partners in voor sociale gerechtigheid, menselijk welzijn, ecologie en solidariteit in al haar vormen. Dat betekent een verandering in mentaliteit, van een houding waarin moslims van de staat bescherming eisen naar een houding van betrokkenheid.

Moslims moeten zich net als ieder ander aan de wet houden. In de zeldzame gevallen dat de wet strijdig is met het geweten moet de moslim de juridische weg bewandelen en zich op gewetensbezwaren beroepen.

Burger èn moslim

Het gedachtegoed van Ramadan spreekt veel moslimstudenten aan. Yahya is onlangs naar een lezing van hem gegaan. Hij vindt het goed dat Ramadan moslims in Nederland oproept om moslim én volwaardig burger te zijn. Yahya houdt niet zo van de vele debatten over 'islam en integratie'. Zo thematiseer je iets dat eigenlijk vanzelf moet spreken. Terwijl het in de islam niet om hokjes gaat. Niet 'wij' aan de ene kant en 'zij' aan de andere. Het gaat om de hele samenleving. Wij zijn deel van die samenleving. Overigens heeft hij wel iets dubbels bij het optreden van Ramadan. Die is en blijft een filosoof, een beetje op afstand van de werkelijkheid. Als hij aan het spreken is denk je: "Ja, dat is het, zo moet het!" , maar als de mensen hem na afloop vragen stellen om zijn uitspraken meer concreet te maken blijft hij erg vaag en lijkt het alsof hij om allerlei lastige vragen heen praat.

Studenten als Yahya merken telkens dat ze niet 'gewoon' moslim kunnen zijn. De maatschappij stigmatiseert je op allerlei momenten. Je bent 'anders', wordt anders gemaakt. Hoewel in de ogen van moslims hun integratie en emancipatie in volle gang is, worden ze vaak geassocieerd met clichébeelden van de islam. Froukien stelt zich de vraag wie nu eigenlijk bepaalt wat de Nederlandse identiteit is. Wordt die bepaald door gevestigde witte Nederlanders en

moeten nieuwkomers zich daaraan aanpassen? Mogen nieuwkomers hun eigen geloof behouden als ze het maar binnenskamers beleven? Of is de Nederlandse identiteit in beweging en hebben migranten met hun cultuur en godsdienst invloed op een nieuwe Nederlandse identiteit?

Underdog?

Froukien haalt in haar studie Bart Brandsma² aan, die als kenmerken van de 'homo islamicus' noemt:

- Hij/zij is een religieus mens; dit wordt zichtbaar in plichtsbesef en gehoorzaamheid.
- Zijn taal is Arabisch; moslims spreken wel allerlei moedertalen, maar oriënteren zich op de taal van de koran, het Arabisch.
- Hij leeft in of is afkomstig uit landen die de afgelopen 50 jaar dekolonisatie hebben meegemaakt (met uitzondering van Turkije). Daardoor voelt hij zich vaak de underdog.
- Hij is niet gebonden aan een centraal geestelijk gezag. Iedere moslim kan zelf kiezen aan welke imam hij of zij gezag toekent, zodat cyberimams die veel minder geleerd zijn dan veel collega's in real life veel gezag kunnen krijgen.
- Hij denkt in tegenstellingen: de 'ander' is nodig als tegenover om zijn identiteit als moslim te definiëren. Die ander kan zijn: de niet-

² Bart Brandsma, *De hel, dat is de ander. Het verschil en denken van moslims en niet-moslims*. Diemen, 2006

moslim, de Westerse wereld, het kapitalisme. Dit is een algemeen kenmerk van groepen, ze zullen altijd hun identiteit tegenover anderen bepalen, maar het kan omslaan in vijanddenken.

- Hij moet zich verhouden tot ideeën over de 'pure', 'zuivere' islam. Wie daarvan afwijkt moet zich verantwoorden.

- Soms wordt gezegd dat de verhouding van moslims met de moderniteit problematisch is, dat de islam een Verlichting naar Europees model moet doormaken om bij de tijd te komen.

Hiermee is Brandsma het niet eens. Hij vindt dit een staaltje Eurocentrisch denken.

Studenten in Nijmegen

Onder moslimstudenten in Nijmegen komt Froukien een aantal van de eigenschappen tegen die Brandsma kenmerkend noemt: het je richten op de plichten van de islam en van anderen, het samen uit proberen te maken welke gedragingen het beste passen bij de islam. Ook het op zoek gaan naar een geleerde die met recht van spreken over gezag beschikt. Het is soms moeilijk die te vinden in de baaierd van informatie op internet en in boeken en geschriften.

Wat ze niet herkent is het idee dat moslims zich afzetten tegen 'de ander', wel een gevoel van verbondenheid met mede-moslims hier en elders.

Eigen prioriteiten

De underdog gevoelens zijn er bij een deel van de studenten: het idee dat je het als moslim in Nederland nooit goed doet. Moslimstudenten hebben vaak het gevoel dat ze op twee borden moeten schaken. Ze moeten zich tot hun verdriet steeds weer verhouden tot de media en de door terrorisme en incidenten beheerste beeldvorming, terwijl ze tegelijkertijd hun leven als moslim moeten zien vorm te geven in een seculiere, wetenschappelijke omgeving. Yahya: 'Je probeert telkens je eigen prioriteiten te stellen, niet je agenda door Wilders c.s. te laten bepalen'. Politiek is een lastig veld. Hij heeft er als bestuurslid van de MSV ervaring mee dat het moeilijk is om op een goede manier met de media om te gaan. Je weet nooit wat de agenda is van een journalist die contact met je zoekt.

Media

Een jaar geleden nodigde de MSV Mohammed Cheppih uit om een lezing te geven tijdens de Ramadan. De universiteitskrant Voxlog besteedde hier in een prominent geplaatst artikel aandacht aan. 90% van het artikel ging erover dat Cheppih een heel fundamentalistische moslim zou zijn die door de AIVD in de gaten gehouden wordt. De bestuursleden van de MSV werd gevraagd naar hun mening hierover. Eigenlijk moesten zij zich ervoor verantwoorden dat ze zo'n 'fundamentalist' als

Cheppih hadden uitgenodigd. Over de inhoud van zijn lezing ('eten in de naam van vrede') geen woord. Omgaan met de media ervoer Yahya in zijn bestuurstijd als een onvoorspelbaar gebeuren: 'alsof je gokt in een goktent'. Daardoor kan hij begrijpen dat er bij sommige moslimstudenten wel degelijk underdog gevoelens bestaan.

Behoeftte aan herkenbaar gezag

Yahya: 'We hebben als leden van de MSV wel iets gemeen natuurlijk, dat is onze identiteit als moslims. Maar verder denken we over vrijwel alles verschillend. Geloof is een avontuur, een reis die je meemaakt. Misschien komt er voor mij ooit een punt waarop ik zeg 'dat is islam voor mij', maar voorlopig ben ik nog onderweg. Die islamitische identiteit krijg je voor een belangrijk deel van huis mee, maar voor iedereen komt er een punt waarop je zelf moet kiezen: ga ik er wat mee doen of niet?'

Op die zoektocht komen de studenten elkaar tegen in de MSV.

Veelvoud aan informatie

De bronnen die je gebruikt voor je keuzes zijn in de eerste plaats natuurlijk je ouders en familie, daarnaast praat je erover met je leeftijdsgenoten en andere studenten. Je pikt vooral veel op via mensen die je kent. In de interreligieuze gespreksgroep waarin ik actief ben leer ik ook veel over mijn eigen identiteit. Daar krijg ik mijn eigen keuzes en die van ande-

ren helder, juist doordat je verschillend reageert. In elk geval probeer ik altijd zoveel mogelijk informatie te verzamelen voordat ik tot een standpunt kom. Maar het kan ook verwarrend zijn om zoveel informatie aangereikt te krijgen. Soms lijkt het: hoe meer informatie ik heb, hoe minder ik weet wat ik moet kiezen.

Ik ken genoeg mensen die het internet opgaan voor informatie over de islam. Misschien doen mensen met een MBO-opleiding dat vaker dan studenten. Het kan natuurlijk gevaarlijk zijn, want wie garandeert je of die informatie betrouwbaar is? Bij wie kan je het checken? Zelf heb ik eigenlijk niet veel vragen waarvoor ik op internet terecht kan. Soms is het wel handig om verschillende sites te bekijken. Dat is bij mij vooral zo als ik vragen heb over details van de regels bij het vasten of de reiniging voor het gebed. Voor dat soort praktische vragen is het internet wel effectief. Je kan gemakkelijk teksten opzoeken uit de koran en de hadith, dat is ook handig. Maar je moet altijd wel nagaan wat voor website het is, en wie die informatie geeft. Je kan er niet blind op varen. De meeste regels ken ik wel goed genoeg denk ik. Misschien moet ik meer gaan opzoeken als ik ga trouwen en een gezin heb. Vragen als: hoe voed je je kinderen op? Hoe gaat het met onze ouders als ze oud zijn? In elk geval niet naar een verzorgingshuis zoals dat in Nederland gebeurt, maar hoe dan wel?

Diversiteit en debat

Over dit soort vragen is enorm veel verschil van mening, net als over allerlei maatschappelijke en politieke vragen. Daar wordt bij de MSV over gedebatteerd. Diversiteit hoort bij de islam. Er is een gezegde van de profeet Mohammed dat er in zijn gemeenschap 73 verschillende groepen en stromingen zijn die allemaal in de hemel komen.

Daarom kan ik weinig met salafisten³, die telkens roepen dat er maar één 'zuivere' islam bestaat. De MSV leden ontmoeten elkaar in de gebedsruimte, maar willen ook met elkaar in gesprek op het nieuw betrokken kantoor dat ze hebben om te discussiëren over de samenleving. Ze zijn actief betrokken in de ontmoeting met christenen, joden boeddhisten en agnosten.'

Froukien brengt in dat het in de onzekerheid over de betrouwbaarheid van bronnen misschien goed zou zijn als er een universiteitsimam zou zijn waar je met andere vragen terecht kunt. In Groot-Brittannië zijn een aantal imams verbonden aan universiteiten. Op zo'n persoon zou je terug kunnen vallen, omdat hij over de nodige kennis beschikt om informatie te wegen.

³ Stromingen die zich oriënteren op de eerste generatie 'vrome voorvaderen' in de islam en de moderniteit afwijzen; vaak gelieerd aan Saoedi Arabië.

Dat vindt Yahya een goed idee, mits zo'n imam over een brede kennis beschikt en open is naar andersdenken. Studenten zijn over het algemeen slim genoeg om er een brede kijk op na te houden en hun eigen mening te vormen, maar het is goed als iemand de traditionele bronnen van de islam goed kent en met studenten in gesprek kan zijn daarover.

Wat is het ideaal? Welk toekomstbeeld?

Froukien laat in haar verslag zien wat volgens haar de bijdrage van moslimstudenten zou kunnen zijn aan de Nederlandse samenleving. Als goede vakmensen, artsen, juristen docenten etc. zullen ze hun eigen vragen meenemen in hun beroep en daardoor nieuwe perspectieven openen.

Ook verwacht Froukien dat moslimstudenten zelfbewust gaan participeren aan het bredere maatschappelijke debat. Daarbij kunnen soms harde noten gekraakt worden, zowel intern tussen moslims onderling als ook met de rest van de samenleving. In de woorden van Paul Scheffer zijn we de vermijding voorbij, en zijn we nu in een volgend stadium van integratie beland, dat van de confrontatie. In dit stadium vervullen jonge moslims de rol van bruggenbouwers, tussen de oudere generatie moslims en de samenleving, tussen moskee en moslimorganisaties. Moslimorganisaties krijgen geleidelijk jongere woordvoerders, die zich beter thuis

voelen in Nederland dan de oudere generatie en de taal van de samenleving, letterlijk en figuurlijk, beter spreken.

Ook kunnen moslimstudenten radicalisering van moslims tegengaan. Hoewel de radicalisering niet moet worden overdreven meent Froukien dat de mogelijkheid van radicalisering blijft bestaan.

Gematigde moslimstudenten en intellectuele leiders kunnen dan een vruchtbare rol spelen.

Tenslotte ziet Froukien soms dat moslimstudenten verrassend genoeg rolmodellen kunnen zijn voor christelijke studenten. Juist door hun grotere zichtbaarheid in de maatschappij en universiteit roepen moslimstudenten bij sommige christenstudenten bewondering op. Dat kan soms stimuleren tot een duidelijker profiel van christenen op de campus.

Is het voor de identiteit van moslimstudenten goed dat er aparte islamitische studentenverenigingen zijn?

Lang niet iedere student kiest hiervoor. Sommigen zijn actief in algemene organisaties, en dat is ook goed vindt Yahya. Maar hij wijst de kritiek van de hand dat aparte moslimstudentenverenigingen zouden leiden tot een gebrek aan integratie. Je kunt heel goed moslim zijn en actieve burger van Nederland. Voor dat actieve burgerschap is het niet nodig dat je jezelf loskoppelt van een be-

langrijk deel van je identiteit, namelijk dat je moslim bent.

Er is al samenwerking met andere studentenverenigingen in Nijmegen, al zou dat nog wel wat intensiever kunnen. Nu zit het kantoor van de MSV op dezelfde gang als veel andere studentenorganisaties, maar zijn er niet vanzelf contacten met de 'buren'. Dat kan nog komen.

Contact is goed, maar dan op basis van eigen kracht. In de toekomst ziet

Yahya een plaats voor moslimstudentenverenigingen als de zijne, waarin je jezelf kan zijn en open naar anderen. Een andere student zei: 'Julie moslims zijn pas geïntegreerd als jullie ook met Nederlandse (niet moslim) partners kunnen trouwen.' Yahya denkt dat hij al geïntegreerd is, en dat zijn eventuele huwelijk met een moslima die integratie niet in de weg hoeft te staan.

BOEKEN

Het hedendaags terrorisme 2001-2008

Zo luidt een dossier, opgesteld door Henk Wesseling, met als ondertitel: feiten, meningen en persoonlijk commentaar. Mei 2008, 90 bl.

Van een veelheid aan materiaal uit Nederlandstalige kranten en tijdschriften maakt de auteur een duidelijk en overzichtelijk beeld in acht hoofdstukken. Deze gaan over vorming en ontwikkeling van terrorisme; oorzaken; reacties; vrijheid van meningsuiting en vrijheid van kwetsen; internationale militaire en politieke reacties; terreurbestrijding in Nederland en veiligheid; angst; wat zijn terroristen? De citaten zijn vooral van niet-moslims en van Neder-

landers. Bij elk hoofdstuk is een kort commentaar.

Interessant is dat ook staatsterreur ter sprake komt bijv. van Israël in de bezette gebieden en Gaza, en van Rusland in Tsetsenië.

Dit dossier kan dienen als uitgangspunt voor een diepere analyse van wat Nederlanders dachten over bovengenoemde onderwerpen tussen 2001 en 2008. De gegevens zouden kunnen worden gespiegeld aan wat moslims zelf over terrorisme denken en schrijven. Zie hiervoor de bespreking van *Wie spreekt namens de islam?* In BEGRIP nr. 3/2008 bl. 160-161.

Het dossier kan besteld worden door 12 euro te storten op giro 235356 van H. Wesseling te Leusden.

Kader Abdolah en de Koran

Drs. J.D. Kraan [1945] is nu predikant in Burgum. Van 1978-1985 was hij staflid van het Christelijk Studie Centrum te Rawalpindi, Pakistan. Daarna werkte hij in Nederland tot 1989 om namens de Gereformeerde Kerken en de Unie 'School en Evangelie' het christelijk onderwijs toe te rusten voor de ontmoeting met moslim leerlingen en hun ouders.

Inleiding

De verschijning van de twee boeken van Kader Abdolah over de islamitische boodschapper en boodschap is in menig opzicht een gebeurtenis.⁴ Beide boeken lezen bijzonder plezierig. De schrijver is er in geslaagd om boeiend, onderhoudend en begrijpelijk te schrijven; de goede beheersing van de Nederlandse taal valt op. Ik schrijf dit artikel vooral om u van dienst te zijn: Ik heb nogal wat tijd besteed om uit te zoeken welk hoofdstuk in 'De Koran' van Kader Abdolah overeenkomt met de verschillende soera's in de Koran. Een complete lijst daarvan volgt hieronder. Daarnaast geef ik enkele dingen door die mij opvielen zonder dat u die opmerkingen mag beschouwen als een systematische of diepgaande recensie.

De boodschapper

Met genoegen heb ik 'De boodschapper' gelezen. Aan de ene kant leest het boek over Mohammed als een boeiende, traditionele biografie. Het deed me hier en daar denken aan het boek over Mohammed van Martin Lings; soms dacht ik zelfs aan Ibn Hisham. Maar dit boek van Kader Abdolah is geen traditionele orthodoxe biografie. In feite ben ik verbaasd dat hij inhoudelijk dezelfde dingen kan zeggen als Rushdie in 'De duivelsverzen' zonder dat op z'n minst een vaderlandse islamitische storm opstak. Het blijft erg stil en ik vraag me af hoe dat komt. Wordt het boek niet gelezen? Wil men niet weer Wilders in de kaart spelen? Groeit de tolerantie? De tijd zal het leren.

Opmerkelijke passages

Laat ik wijzen op enkele passages die opmerkelijk zijn. Op p. 68 leest Mohammed voor wat de engel schreef. Maar veel moslims houden het er op dat de profeet analfabeet was. Op p. 73 wordt van Aboebakar, Omar en Osman⁵

⁴ Kader Abdolah, *De boodschapper en De Koran*, De Geus 2008, ISBN 978 90 445 0913 7.

⁵ De schrijfwijze is van Kader Abdolah.

gezegd dat zij Mohammed onaantastbaar hebben gemaakt en dat ze hem eigenschappen hebben toegedicht die hij niet had. Op p. 96 lezen we: ‘Mohammad was gedreven, bijna bezeten. Wat hij beweerde was raar, en wat hij deed was nog vreemder. Hij loog, hij loog ontzettend veel. En hij geloofde in zijn eigen leugens. Misschien is liegen geen goed woord, hij bedacht dingen. Hij zei dat zijn Koranteksten aan hem werden geopenbaard. Maar hij verzon het allemaal. In zijn eentje. In zijn hoofd en ik [Zeeëd, JDK] genoot van zijn voorstellingsvermogen.’

Op p. 125 staat: ‘Ik, Zeeëd, verzamelde de gedachten van Mohammad en stelde een wonderlijk boek samen: de Koran. En Osman dwong de wereld om de Koran te lezen.’

Op p. 163 horen we dat bejaarde vrouwen niet worden toegelaten tot het paradijs. Maar, zo troost Mohammed zijn tante, bejaarde vrouwen worden eerst weer jong en mooi gemaakt. ‘Daarna worden ze pas op handen van knappe jongemannen naar het paradijs gebracht. Ik zal zeker iets voor u regelen, tante Sofaje.’ Alsof de profeet daartoe bevoegd is...

Hoofdstuk 66 op p. 188 heet ‘De vlucht’; maar de meeste moslims zullen nooit zo over de tocht naar Medina spreken; zij zeggen dat de profeet uitweek of iets in die trant.

Kader Abdolah laat zich op p. 193 discutabel uit als hij schrijft: ‘De joden bleven thuis, maar de christenen, die eeuwenlang door de joden geplaagd waren vanwege hun nietszeggende Jezus...’. Een ander voorbeeld: De vrouw van Zeeëd, Soede, is op een bepaald moment naakt op de binnenplaats en de profeet ziet en begeert haar. Hij beveelt Zeeëd zijn vrouw terug te roepen. We lezen dan op p. 197: ‘Ik [Zeeëd, JDK] zweeg. Allah zond een soera en vervloekte me.’ Even later verkondigt Mohammed een nieuwe regel, te lezen op diezelfde pagina, een regel die werd opgenomen in de Koran.

Dat Mohammed de Koran naar zijn hand zet, één van de grote struikelblokken in het boek van Rushdie, zien we ook verwoord op p. 222: ‘“Een keer liet Ajeshe me een soera van Mohammad zien waarin hij een aparte regeling voor zichzelf had toegestaan in de Koran. Moslimvrouwen mochten zich aan de profeet geven als ze het zelf nadrukkelijk wilden. Ajeshe was woedend vanwege die tekst, woedend op Mohammad. Ze kon niet slapen van jaloezie en maakte ruzie met hem: “Wat goed van jouw Allah, dat hij je helpt met je lichamelijke verlangens.” ‘

Op p. 238 wordt eveneens verhaald hoe een soera ontstaat dank zij de ruzie van Mohammed met Ajeshe. Niet echt traditioneel klinkt de zin op p. 254: ‘Soms vergat hij [Mohammad, JDK] alles, vergat hij zijn Allah, zijn Koran, zijn Mekka, zijn leger, zijn mooie vrouwen, en dacht hij alleen aan zijn twee kleinzontjes, Hassan en Hossein.’

Als Mohammed sterft horen we op p. 260: ‘Het is afgelopen met zijn missie. Er is geen nieuwe boodschap meer. De Koran is compleet.’

De boodschap

Wie ‘De Koran’ van Kader Abdolah leest zal dat boek minder gauw terzijde leggen dan veel mensen doen met de gewone Koran. Dat is een groot compliment. Kader Abdolah maakt de Koran echt toegankelijk. Veel soera’s heeft hij voorzien van een verklarende tekst vooraf. Hij heeft forse ingrepen gepleegd door herhalingen weg te laten en de lange soera’s drastisch in te korten. Hij presenteert op p. 7 zijn boek als een wandeling door de Koran en dat is het ook. Men moet dus niet menen dat men de Koran gelezen heeft als men het boek van Kader Abdolah uit heeft. Maar de lezing van zijn boek kan mensen uitnodigen de Koran ter hand te nemen om zelf te zien wat er staat.

Titel

De titel van het boek *De Koran, een vertaling* is echter te pretentief. Het boek had beter kunnen heten: ‘Een wandeling door de Koran’ of ‘Een kennismaking met de Koran’. Nu wordt de lezer toch wat op het verkeerde been gezet, ook al heeft Kader Abdolah alle 114 soera’s bewerkt. Grote soera’s zijn enorm ingekort. Soera 2, de Koe, bijvoorbeeld telt in de vertaling van Leemhuis ruim 15 pagina’s, de Arabische tekst niet meegeteld. In de weergave van Kader Abdolah blijven 6 pagina’s over.

Wie alle soera’s doorleest in de weergave van Kader Abdolah en enige kennis van zaken heeft maakt al snel veel aantekeningen: Je vraagt je af waarom ontoegankelijke namen gebruikt worden als ‘Alghareto’ [p. 49], die nu weer niet verklaard worden. Of waarom een soera wordt toegevoegd die geen soera is, maar slechts toelichting, getuige de opmaak van het boek [p. 369]. Of dat een toelichting soms de geest ademt van het andere boek ‘De boodschapper’. Zo ligt de toelichting bij ‘De partijen’ [p. 279] er niet om: ‘Mohammad is te ver gegaan met vrouwen, hij wil steeds een nieuwe hebben. Hij is weer verliefd geraakt op een vrouw: dit keer op de vrouw van zijn aangenomen zoon, Zeeëd. De geruchten zijn hardnekkig en Allah komt met nieuwe maatregelen. Allah waarschuwt hem: “het is genoeg geweest, Mohammad!”’

Ontbrekende verzen

En zo is er veel meer te noemen, maar ik beperk me tot één ander voorbeeld: Het valt mij op dat teksten in de Koran die een positieve basis kunnen leggen voor de dialoog met joden en christenen vaak niet verwerkt zijn. Als je soera 2, de Koe, leest, dan vinden we in vers 62⁶ de woorden dat zij die geloven - en joden en christenen worden dan uitdrukkelijk genoemd – niets te vrezen hebben; voor hen is loon bij de Heer. Zulke verzen komen vaak in de vertaling van Kader Abdolah niet terug.

De verzen 113 en 116 uit die soera [dat God zal oordelen waarover joden en christenen het oneens zijn en dat christenen zeggen dat God zich een kind genomen heeft] zijn echter wel verwerkt.⁷

In soera 3 vers 113 vinden we een bekende en heel positieve tekening van de mensen van het boek, joden en christenen. Het komt bij de weergave van Kader Abdolah niet terug.⁸

Volgorde soera's

Positief te waarderen valt dat de auteur voorrang gaf aan de volgorde van de soera's zoals al in de Koran aangegeven is. De auteur heeft zich in zeer veel gevallen gehouden aan de aanwijzingen van de Koran op dit punt. Een aantekening in de Koran bij soera 22 is bijvoorbeeld dat die soera neergedaald is na soera 24, zie p. 226 in de vertaling van Leemhuis. Kader Abdolah houdt daar

rekening mee. Soms volgen die soera's bij hem dan onmiddellijk na elkaar, soms ook zitten er andere soera's tussen. Soera 24 vinden we bij Kader Abdolah op p. 299, soera 22 pas op p. 331.

Na veel zoeken heb ik alle soera's thuis kunnen brengen. Ten gerieve van de lezer volgt hier de complete lijst zodat het eenvoudiger wordt onmiddellijk de Koran te vergelijken met het werk van Kader Abdolah.

In de lijst hieronder volgen achtereenvolgens de namen van de hoofdstukken van Kader Abdolah, de pagina waarop dat hoofdstuk begint en tenslotte het nummer van de desbetreffende soera in de Koran. (titels zijn soms ingekort).

⁶ Ik verwijs naar de vertaling van Leemhuis.

⁷ Kader Abdolah, *De Koran*, p. 267.

⁸ Kader Abdolah, *De Koran*, p. 275-278.

Naam hoofdstuk K. A.	pag.	soera	Naam hoofdstuk K.A.	pag.	soera
De gesloten druppel	11	96	De herrijzenis	105	56
De pen	12	68	De dichters	109	26
De in een deken gehulde	16	73	De mieren	116	27
De ommantelde	18	74	De verhalen	121	28
Al Fateha	19	1	De nachtreis	126	17
Het Boek in den Beginne	21	85	Joenes	131	10
Een touw van vezels	22	111	Hud	138	11
Als het dooft	23	81	Joeseef	146	12
De nachtster	25	86	De stad Alhadjr	156	15
Hij is de Allerhoogste	26	87	Het vee	160	6
De nacht	27	92	Rij aan rij	169	37
Vroege morgen	28	89	Logman	174	31
De stralende dag	30	93	Het volk Saba	178	34
De verruiming	31	94	Groep na groep	183	39
De tijd en het leven	32	103	De Vergevende	188	40
De hard dravenden	32	100	Het is mooi geschreven	191	41
Een wonderlijke vijver	33	108	Beraad!	194	42
Nog meer willen	34	102	Sieraden en pracht	198	43
Geven	35	107	De rook	202	44
De ongelovigen	35	109	Zij die neerknielden	204	45
De olifanten	37	105	De zandheuveld	206	46
Het morgenlicht	38	113	De winden	209	51
De mensen	39	114	Het allesbedekkende	211	88
De overgave	40	112	Kahaf	212	18
De ster	41	53	De bijen	217	16
Hij keek boos	44	80	Noeh	223	71
De nacht van de Ghadr	46	97	Ibrahim	225	14
De zon	46	91	De profeten	228	21
De vijgen	48	95	De gelovigen	233	23
De stam Ghoreish	48	106	Wacht	238	32
Alghareto	49	101	De berg	241	52
De opstanding	50	75	Het koninkrijk	43	67
De roddelaar	52	104	De alhagge	245	69
De uitgezonden	52	77	De trap	248	70
Gha	55	50	Het bericht	250	78
De stad Mekka	58	90	De engelen	252	79
De maan	60	54	bestrafing	253	82
De letter s	3	38	Het barsten	254	84
De verhogingen	67	7	Rome	255	30
De djinns	77	72	De spin	259	29
Já Sin	79	36	ondermaats	263	83
De onderscheiding	84	25	De koe	264	2
De Maker	90	35	De oorlogsbuit	271	8
Maria	94	19	Het volk Emran	275	3
Taha	99	20	De partijen	278	33

op de proef	284	60	Doen verdrijven	328	59
De vrouwen	288	4	Hadj	331	22
echtscheiding	297	65	De huichelaars	336	63
Het licht	299	24	De kamers!	338	49
woorden	305	58	wroeging	341	64
Verboden	308	66	De rij	344	61
De aardbeving	311	99	Vrijdag	346	62
Het ijzer	311	57	vredesakkoord	349	48
Mohammad	315	47	De tafel	352	5
De donder	317	13	Het berouw	360	9
Hij is verheven	321	55	De overwinning	368	110
De mens	325	76			
Het bewijs	327	98			

Van her en der

In memoriam

Jacques Jomier o.p. 1914-2008

In het Dominicaanse klooster ‘Thomas van Aquino’ te Toulouse overleed op 7 december 2008 op de leeftijd van 94 jaar de bekende islamoloog pater Jacques Jomier.

Hij werd op 7 maart 1914 in Parijs geboren als vierde van vijf kinderen. Zijn vader was arts. Hij studeerde eerst techniek, maar werd al jong

dominicaan. Hij publiceerde een grammatica en woordenboek van het dialect van Cairo. Hij was een van de belangrijkste katholieke arabisten en islamologen van de twintigste eeuw. Jomier was van 1945-1985 verbonden aan het Institut Dominicain d’Etudes Orientales in Cairo. Daarna doceerde hij in Toulouse.

Van 1973-1984 was hij adviseur voor islamzaken van het Vaticaan. Hij schreef vijftien boeken en ongeveer tweehonderd wetenschappelijke artikelen.

Zijn Bijbel en Koran (1959) verscheen in zeven talen onder meer in het Nederlands en Turks (in de laatste taal vergezeld van een moslim weerlegging). Zijn Jezus, Leven van de Messias verscheen in elf, vooral Aziatische, talen.

Baanbrekend was in 1961 van zijn hand de eerste uitvoerige studie van

het zogenaamde Evangelie van Barnabas (MIDEO,6, 137-227). In 1982 hield hij op uitnodiging van het 'Bureau Ontmoeting met Moslims van de Gereformeerde Kerken' een spreektoernee langs Nederlandse universiteiten. Voor die gelegenheid verzorgde Drs. Gerda Rouached-Versteegden een nieuwe vertaling van Bijbel en Koran. De lezingen werden in Begrip Moslims Christenen gepubliceerd.

Jomier schreef ook in J. Waardenburg, (red.) *Islam. Norm, Ideaal en Werkelijkheid*, (Houten, 6e druk 2008).

Op 1 juni 2002 ontving hij een Festschrift waaraan vijftientig collega's en vrienden meewerkten: Marie-Thérèse Urvoy (redactie) *En hommage au père Jacques Jomier, o.p. , Parijs, Du Cerf*.

Een jaar voor zijn heengaan, toen hij al zeer verzwakt was, schreef Jacques Jomier mij een afscheidsbrief om me te bedanken voor onze bijna vijf en dertigjarige vriendschap. Mij moet van het hart dat ik Jacques Jomier dankbaar blijf voor zijn zorgvuldige en persoonlijke bijdragen aan de vorming van christenislamologen, waaronder ik zelf.

Evenals de publicaties van zijn Egyptische collega Georges Anawati O.P (1905-1994) zijn de bijdragen van Jomier aan de christelijke theologie en islamologie van blijvend belang.
- Jan Slomp

Bijzonder hoogleraar

Op dinsdag 2 december 2008 aanvaardde prof. Jørgen Nielsen de Belle van Zuylenwisse de stoeleerstoel aan de Universiteit

Utrecht met het uitspreken van zijn oratie *The current situation of Christian-Muslim relations: emerging challenges, signs of hope?*

In zijn historisch overzicht van de relaties tussen Europa en Arabisch-islamitische landen verwees de spreker naar de vooroordelen en mythes over de islam, ontstaan door de kruistochten en de belegering van Wenen en later hardnekkig overgenomen door de koloniale mogendheden. Waarom vergeet men de positieve momenten van interactie? Hoewel de programma's van de universiteiten als Bologna, Parijs en Oxford een kloon waren van Arabisch-islamitische modellen, en het Latijns-Griekse erfgoed via de Arabische c. q. Andaloezische cultuur naar Europa kwam, wilde het middeleeuwse christendom dit niet erkennen en kreeg het Arabisch geen plaats naast het Grieks en Latijn. Precies zo denken islamitische landen nu invloeden van het westelijk denken te kunnen weren. Na de val van de muur (1990)

begon de ideologie van ‘de botsing der beschavingen’ politieke conflicten te kleuren in religieuze termen. Dit werd nog versterkt door de gebeurtenissen van 9/11.

Dan schetst Nielsen de veranderingen in de christen-moslim dialoog. In de zestiger en zeventiger jaren van de vorige eeuw waren internationale ontmoetingen vaak initiatieven van katholieke of protestantse kerkelijke organisaties zonder officiële vertegenwoordiging van moslim kant. West Europese landen met veel moslim migranten organiseerden eerst informele netwerken (Journées d’Arras), later werd dit geformaliseerd in de bijeenkomsten van KEK (Konferentie van Europese Kerken) samen met de bisschoppenconferenties. In de negentiger jaren namen moslims en moslimlanden initiatieven en veranderde het onderwerp van religieuze dialoog naar een bredere discussie over economisch-culturele en politieke onderwerpen. Dit kwam tot uiting in de Barcelona overeenkomst van 1995 tussen de Europese Unie en de Middellandse Zee landen. “Dialoog en respect tussen culturen en religies zijn een noodzakelijke voorwaarde om volken dicht bij elkaar te brengen”. Regeringen kregen plotseling belangstelling voor de islam: Lambeth Palace (Groot Brittanië) samen

met Qatar (vanaf 2002); de Wereldraad van Kerken (2002); Algerije, Tunesië en Libye hielden in 2003 een internationale conferentie over Islam, Christendom en het Westen; de Friedrich Ebert stichting (Duitsland) organiseerde samen vanaf 2004 met Beiroet jaarlijkse seminaries over de islam en het Westen; S. Arabië nodigde in 2004 westerse academici uit voor een conferentie over Islam en Terrorisme. De dialoog is gecompliceerder geworden en omvat politieke dimensies. Maar de laatste twee jaar hebben laten zien dat politieke en sociale motieven ook kunnen leiden tot een meer religieuze dialoog. De brieven van moslim geleerden (zie BEGRIP 4-5 2007 en nr 2-2008) hebben een nieuwe impuls gegeven aan de puur interreligieuze dialoog. De nieuwe relatie tussen de koning van S. Arabië en het Vaticaan hebben geleid tot een bijeenkomst in Mekka waar islamitische geleerden vanuit de hele wereld op initiatief van de Muslim Liga de houding van islam tot andere godsdiensten hebben bestudeerd.

Prof. Nielsen is hoogleraar Islamic Studies en directeur van het Centre for European Islamic Thought in Kopenhagen. Vóór zijn benoeming in Kopenhagen op 1 oktober 2007 leidde hij jarenlang het Study Centre for Islam and Christian Muslim Relations, University of Birmingham. Tevens was hij directeur van het Danish Institute of Damascus. Nielsen staat

bekend als een expert op het gebied van de Europese Islam.

Belle van Zuylen wisselleerstoel De Universiteit Utrecht heeft de Belle van Zuylen wisselleerstoel in 1985 ingesteld. De leerstoel is vernoemd naar de in Utrecht geboren schrijfster Belle van Zuylen (1740-1805). Zij is internationaal bekend geworden onder de naam Isabelle de Charrière. Ze geldt als één van de belangrijkste Nederlandse auteurs uit de achttiende eeuw. Haar beroemdheid is mede te danken aan haar omvangrijke correspondentie: er zijn ca. 2500 brieven – van en aan haar – bewaard gebleven. Hierin is te zien hoe zij contact onderhield met tal van Europese auteurs, denkers en lezers van haar werk – James Boswell, Benjamin Constant, Germaine de Staël, Ludwig en Therese Huber – en hoe ze als rolmodel fungeerde voor jonge beginnende schrijfsters. – P. Reesink

Tschelebi-prijs

De Amerikaanse Jezuïet Dr. Thomas Michel (1941) ontving op 26 oktober 2008 in het Duitse Soest de Muhammad Nafi

Tschelebi internationale mediaprijs. Deze prijs wordt sinds de negentigerjaren van de vorige eeuw uitgereikt door de Zentralinstitut Islam-Archiv-Deutschland Smina-Abdullahstichting voor het bevorderen van de

dialogo tussen godsdiensten, tradities en culturen en tussen moslims, christenen en joden. Hij herinnert aan de in 1935 gestorven Mohammed nafi Tschelebi, een Syriër die in Berlijn leefde en het Berlijns Instituut heeft opgericht in 1927.

Michel gaf dertien jaar leiding aan de islamafdeling van de Raad voor Interreligieuze Dialoog van het Vaticaan. Hij is niet de eerste jezuïet die de islam heeft bestudeerd. Na het beleg van Wenen schreven meerdere medebroeders over dit onderwerp: Thyrso Ganzales de Santalla (1688), Emmanele Sanz (1691), Michel Nau (1680) en Nicole Pallavicino (1687). De laatste noemde de islam een grotere ketterij dan het calvinisme. De Belgische priester en jezuïet, Henri Lammens (1862-1937) bestudeerde in Beiroet vooral het pre- en vroegislamitische tijdperk. Andere bekende jezuïeten die islamgeleerden zijn, zijn Christian Troll, Samir Khalil Samir, Arie Roest Crollius, Jan Peters en Christiaan van Nispen tot Sevenaer.

Jan Slomp hield in het Duitse Soest de lofrede en illustreerde de inzet van Michel voor dialoog, religieuze harmonie en vrede met drie voorbeelden.

Zijn dissertatie over Taqi al-Din Ibn Taimiyya (1263-1328) gaat over het antwoord dat Ibn Taymiyya schreef aan een bisschop Paulus. T. Michel's boek heet dan ook *Het antwoord van*

een moslim theoloog aan de christenheid (New York 1984). Ibn Taymiyya is de vader van het fundamentalisme. Hij verdedigt de islam tegen allen die deze godsdienst proberen te veranderen. Hij gaat uitvoerig in op de algemeen aanvaarde mening van moslims dat de christenen hun boeken hebben vervalst (*tahrîf*).

Om deze vooroordelen te bestrijden was er een overeenkomst getekend tussen de Gregoriana Universiteit in Rome en de Universiteit van Ankara.

T. Michel gaf hier uitvoering aan door onderricht te geven over christelijke theologie op diverse universiteiten in Turkije. Zijn eerste toehoorders waren een groep van 220 theologiestudenten. Maar ook 35 professoren bezochten regelmatig zijn colleges. Deze colleges werden later op verzoek van studenten gebundeld (1992), vertaald in het Turks en nog 12 andere talen. De Franse titel luidt: *Pour comprendre le Christianisme: Un Chrétien présente sa foi aux Musulmans* (Milano:1992). (Om het christendom te begrijpen. Een christen presenteert zijn geloof aan moslims.)

Een laatste voorbeeld is Michel's promotie van Gülen als voorvechter van verzoening en vreedzame dia-

loog. Hij vergeleek Gülen met Roemi in BEGRIP 1/2008 bl. 18-21.

Uit de lofrede door J. Slomp. - P. Reesink

Islam en burgerschap UvT

De universiteit van Tilburg heeft prof. dr. Khaled Abou El Fadl benoemd tot bijzonder hoogleraar Islam en burgerschap. Hij zal de leerstoel gedurende twee jaar parttime bekleeden.

Hij is een autoriteit op het gebied van Islamitisch recht. De in Koeweit geboren El Fadl is als hoogleraar islamitisch recht verbonden aan de School of Law van de University of California in Los Angeles Zijn belangrijkste opvatting is dat een overtuigende beleving van de Islam en de waarden van het Westen goed verenigbaar zijn, zowel op juridisch als op intellectueel vlak. Volgens hem heeft de moderne tijd een humanitaire en democratische intellectuele revolutie nodig, vooral in het licht van de aanslag van de puriteinse en Wahhabitische waarden op de moderne Islam, die de morele en ethische traditie van de Islam heeft aangetast. Hoogleraar Abou El Fadl is een uitgesproken verdediger van vrouwenrechten. -Bron UvT – P.R.

Gezamenlijke oproep tot vrede door dialoog

"De dialoog leert ons samen te werken." Dat schrijven organisaties van christenen, moslims en joden in een gezamenlijke verklaring voor Kerst en Nieuwjaar. "Door de dialoog dragen we bij aan een vreedzame samenleving, die weet om te gaan met verscheidenheid."

De verklaring is ondertekend door het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Raad van Kerken in Nederland en het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom (vroeger geheten: Verbond van Liberaal-Religieuze Joden in Nederland).

De genoemde organisaties hebben een traditie van samenwerking. Daarom kwam van de kant van de joden en de moslims nu de vraag om in de buurt van Kerst en Nieuwjaar met een gezamenlijke verklaring te komen, waarin de aanhangers van de drie monotheïstische religies hun inzet voor de vrede onder woorden brengen.

Vrede

Vrede is een wens die aanwezig is in ieder mens,
We horen het als we luisteren naar ons hart.
Wie het hoort, hoort de stem van de ander.

Wij zijn vanuit ons mens-zijn geroepen ons in te zetten voor vrede.
Daarin zijn we partners van anderen, aanjagers binnen de samenleving.
We zijn met elkaar in dialoog om niet langs elkaar heen te leven,
zodat we niet in getto's leven of in apartheid
maar met elkaar de Nederlandse samenleving vormen.

Vrede is meer dan afwezigheid van oorlog.
Er is vrede in een samenleving
wanneer ieder mens tot zijn of haar recht komt,
wanneer het goede voor ieder mens bereikbaar is
in de mate van het mogelijke.

Vrede is: zijn we rechtvaardig?
Hoe gaan we om met anderen,
mensen met een andere mening,
mensen met een andere achtergrond,
mensen in kansarme situaties?

Ook internationaal zijn er uitdagingen en problemen:
het recht van het kind,
vluchtelingen, vrouwenhandel,
machtspolitiek, corruptie, wapenhandel,
het klimaat.
Vrede komt als we solidair zijn
met mensen in andere delen van de wereld

van wie de menswaardigheid wordt bedreigd.

Mensen maken een samenleving
door vanuit hun eigen identiteit en overtuiging
betrokken te zijn bij het wel en wee in de maatschappij.
Religies en levensbeschouwingen kunnen mensen hierbij helpen.
Waardigheid, vrijheid, rechtvaardigheid, respect en solidariteit
zijn door religie en levensbeschouwing gestuurde grondwaarden.

Groepen binnen religies die geweld gebruiken,
vertroebelen onze inzet voor vrede en rechtvaardigheid.
Vanuit onze godsdiensten
moet de roep klinken om vreedstichters te zijn.

De dialoog leert ons samen te werken
en in te gaan op de uitdagingen in de samenleving,
zowel dichtbij als verder weg.
Door de dialoog dragen we bij aan een vreedzame samenleving,
die weet om te gaan met verscheidenheid en cohesie bevordert.

Historische, culturele en religieuze verschillen
wissen we niet uit, maar vormen de basis waarop we samenwerken
zodat vrede mogelijk wordt.

Eenheid in verscheidenheid.
Vrede is een wens die aanwezig is in ieder mens,
We horen het als we luisteren naar ons hart.
Wie het hoort, hoort de stem van de ander.

Bron: Contactorgaan Moslims en Overheid, Raad van Kerken en Nederlands
Verbond voor Progressief Jodendom, December 2008.

Vrouwvriendelijke koran

Een internationale werkgroep van
moslimvrouwen wil islamitische ge-
schriften ontdoen van vrouwonvrien-
delijke interpretaties.

De Internationale Groep voor Studie
en Reflectie over de Vrouw in de Is-
lam (GIERFI) startte dit weekeinde

met een debat in de Marokkaanse
hoofdstad Rabat.

Steeds meer moslima's claimen met
de koran in de hand vrouwenrechten.
Ook wil GIERFI studiebijeenkom-
sten over islamitisch recht organise-
ren en publicaties uitbrengen in sa-
menwerking met internationale we-

tenschappers. Het streven is het islamitisch recht te hervormen door een nieuwe interpretatie van de koran en islamitische leefregels (soenna) vanuit vrouwelijk perspectief, aldus Depers.nl .

Voorzitster van de studiegroep is Asma Lmrabet, die onder andere het boek *Simpelweg Moslima* publiceerde. Volgens Lmrabet heeft een seksistische lezing van de oorspronkelijke teksten door de eeuwen heen bijgedragen aan discriminatie en onderdrukking van vrouwen. Lmrabet wil enerzijds het westerse beeld van de moslimvrouw corrigeren en anderzijds de vinger leggen op discriminerende interpretaties van de bronteksten van de islam. - Bron: Rachid Hajhouj op www.depers.nl

Van dialoog naar diapraxi

De Wereldraad van Kerken hield vlakbij Geneve een consultatie over oecumene en het gesprek met de islam. De belangrijkste conclusies waren volgens het perscommuniqué: christenen moeten meer kennisnemen van de islam, goede burens zijn van moslims en van hun geloof getuigen op een geschikte manier. Willem Jansen woonde de bijeenkomst bij voor de Protestantse Kerk in Nederland. Hij werkt als pastoraal missionair predikant in Den Haag. Op de website van de Raad van Kerken in Nederland (www.raadvankerken.nl/?b=468) gaat hij in op setting, aanleiding, doelen en thema's van deze consulta-

tie en geeft aan het eind ook zijn persoonlijke mening:

'In mijn werk als Pastoraal Missionair Predikant (PMP) in Den Haag constateer ik de laatste jaren een omslag in de vorm en de inhoud van de interreligieuze dialoog tussen christenen en moslims. Voor mijzelf heb ik die omslag voorlopig geformuleerd als een paradigma verschuiving van dialoog naar diapraxi. Dit neologisme 'diapraxi' of interreligieuze samenwerking definieer ik als de praktische theologie van het samenleven, in het bijzonder met moslims. Of beter: diapraxi is de praktische theologie van dialoog-van-het-leven.

In de interreligieuze verhoudingen waren de specialisten vooral gericht op dialoog als een discours over geloofszaken en te weinig op de interactie tussen mensen. De intellectuele bevrediging van de interreligieuze dialogen oversteeg de bredere context van het samenleven. Het delen van ervaringen en het dagelijks samenwerken kwam niet of nauwelijks aan de orde.

In deze tijd van lokale, nationale en internationale spanningen tussen moslims en christenen is de diapraxi de grootste uitdaging. Mijn ervaring leert dat in het samenwerken het geloofsgesprek als vanzelf mee komt.

Eén en ander zou ik hier graag verder uitwerken en met voorbeelden uit

mijn PMP-werk willen illustreren. Dat wil ik doen in een beleidsplan voor Stek, stichting voor stad en kerk, Den Haag. De Consultatie in Genève heb ik aangegrepen om dit concept diapraxis verder te doordenken. Zou er een basis zijn voor een theorie c.q. theologie van dit concept? Hoe ziet de diapraxis er in andere contexten uit? Wat kan ik daarvan leren voor de Nederlandse context? Met deze vragen in het achterhoofd heb ik naar alle lezingen geluisterd. Dit bleek een feest van herkenning!

Between Us and You

In 'A Common Word' gaan de begrippen geloof en goede werken met verwijzing naar de koran steeds hand in hand, bijvoorbeeld in hoofdstuk Maryam, 19: 96, 'Zij die geloven en deugdelijke daden doen'. Het geloof in God (het eerste liefdesgebod) gaat volgens het document voor joden, moslims en christenen altijd gepaard met de liefde voor de (behoefte) naaste. Oprecht geloof zonder praktisch handelen is onmogelijk. De koran gaat verder en spreekt zelfs van 'wedijver, concurrentie' tussen de mensen van het boek (joden, christenen en moslims) in het doen van goede daden (3:114 en 5: 48). Zo staat er in het document te lezen: "Laat ons wedijveren in goede daden..." (pag. 16).

De subtitel 'Between us and you' behandelt de veranderende internatio-

nale verhoudingen die een andere inzet vereisen in de interreligieuze dialoog....

Het gaat er volgens de opstellers van 'Een Gemeenschappelijk Woord' dus om als christenen en moslims samen te werken voor de vrede. De urgentie van deze oproep tegen de achtergrond van internationale ontwikkelingen wordt breed gedeeld.

Naar aanleiding van het project PROCURA, Project for Christian and Muslim Relations in Africa, spreekt ds. Dr. Johnson Mbila (Presbyterian Church of Ghana) van een dialoog-van-het-leven tussen moslims en christenen. Met name het gebrek aan voorlichting en educatie over religieuze achtergronden leidt tot wederzijdse vooroordelen en spanningen.

Ds. Simone Sinn vertegenwoordigster van de Lutherse Wereld Federatie sprak over het belang van de relatie met betrekking tot de islam. Oddbjorn Leirvik van de Universiteit van Oslo gaf zijn lezing zelfs de titel mee van 'A relational theology in dialogue with Islam'. In deze Lutherse benadering gaat het om het verbinden van spirituele en wereldlijke terreinen. Theologie moet gerelateerd zijn aan het samenleven en samen werken in gemeenschap.

Bij Simone Sinn kom ik voor het eerst het woord diapraxis tegen! Zij

wees mij op ds. Dr. Lissi Rasmussen, hoogleraar op de Universiteit van Kopenhagen, Denemarken. Zij heeft ruim dertig jaar academische en praktisch ervaring met christen-moslim relaties in Europa, Afrika en het Midden-Oosten. Zij blijkt een boek te hebben gepubliceerd getiteld: 'Diapraxis og Dialog mellem Kristne og Muslimer' [Diapraxis en Dialoog tussen Christenen en Moslims], Arhus Universitetsforlag, 1997.

In het boek 'Bridges instead of Walls, Christian-Muslim Interaction in Denmark, Indonesia and Nigeria', Lutheran University Press, Minnesota, 2007, komt de term Diapraxis uitdrukkelijk ter sprake. Dit vraagt nadere studie. Mijn onderzoek naar een theoretisch kader voor de praktisch-theologische invulling van de interreligieuze dialoog was tot een voorlopig goed einde gebracht.

- Willem Jansen

Meer informatie over de consultatie:

<http://www.oikoumene.org/en/news/news-management/eng/a/article/1722/living-in-community-the.html>

